

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România” (www.ier.ro). Permisivitatea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA BUCUR ȘI TOMA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 40238/02)

Hotărâre

Strasbourg

8 ianuarie 2013

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Bucur și Toma împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Alvin Gyulumyan, Ján Šikuta, Luis López Guerra, Nona Tsotsoria, Kristina Pardalos, Johannes Silvis, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu la 4 decembrie 2012, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 40238/02 îndreptată împotriva României, prin care trei resortisanți ai acestui stat, domnii Constantin Bucur și Mircea Toma și doamna Sorana Toma („reclamanții”), au sesizat Curtea la 11 noiembrie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanții au fost reprezentați de Monica Macovei și de Dan Mihai, avocați în București. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna C. Brumar, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Primul reclamant a invocat în special nerespectarea libertății sale de exprimare prin condamnarea sa penală ca urmare a divulgării unor informații clasificate „strict secrete” (art. 10 din convenție), precum și încălcarea dreptului său la un proces echitabil (art. 6 din convenție). Ceilalți doi reclamanți au considerat că dreptul lor la respectarea vieții private a fost încălcat prin interceptarea fără drept a convorbirilor lor telefonice și păstrarea înregistrărilor de către Serviciul Român de Informații („SRI”) (art. 8 din convenție). Cei trei reclamanți s-au plâns că nu au avut la dispoziție nicio cale de atac internă efectivă care să le

permite să depună plângere față de încălcarea drepturilor garantate prin articolele sus-menționate (art. 13 din convenție).

4. La 4 septembrie 2007, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu fostul art. 29 § 3 din convenție, s-a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

5. În urma abținerii domnului Corneliu Bîrsan, judecător ales să reprezinte România (art. 28 din Regulamentul Curții), președintele camerei a desemnat-o pe doamna Kristina Pardalos în calitate de judecător *ad-hoc* (art. 26 § 4 din convenție și art. 29 § 1 din regulamentul).

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

6. Reclamantii Constantin Bucur și Mircea Toma s-au născut în 1952, iar reclamanta Sorana Toma în 1985. Reclamanta este fiica celui de al doilea reclamant. Aceștia locuiesc în București.

A. Originea cauzei

7. În 1996, primul reclamant lucra în cadrul compartimentului de supraveghere-înregistrare a comunicațiilor telefonice într-o unitate militară a SRI cu sediul în București. Sarcinile sale constau în asigurarea supravegherii și înregistrării continue a convorbirilor telefonice ale persoanelor înscrise în registrul ținut în acest scop de către compartiment, verificarea calității și continuității înregistrărilor, precum și asigurarea respectării condițiilor de interceptare (data de început și sfârșit a interceptărilor, identitatea persoanei ale cărei convorbiri telefonice erau interceptate, poșta interceptată etc.).

8. În cadrul activității sale, primul reclamant a constatat mai multe nereguli: toate rubricile din registrul compartimentului, în care se făceau înregistrări cu creionul, nu erau complete, și anume numele real al persoanei puse sub ascultare, numărul actului de autorizare a interceptării emis de procuror, adresa postului telefonic pus sub ascultare sau motivul care justifica măsura; de asemenea, nu exista concordanță între persoana indicată în registru ca fiind proprietarul postului telefonic și titularul real. Pe de altă parte, un număr considerabil de jurnaliști, oameni politici și oameni de afaceri erau puși sub ascultare, mai ales după afacerile răsunătoare menționate în presă.

9. Reclamantul afirmă că a comunicat aceste nereguli colegilor săi și șefului compartimentului de supraveghere-înregistrare. Acesta din urmă, la ordinul comandantului unității, l-a muștrat, l-a sfătuit să renunțe la cele susținute, i-a spus că avea unele probleme, dar și copii de crescut și a declarat „nu noi schimbăm ordinea lucrurilor”.

10. Întrucât persoanele respective s-au arătat dezinteresate de problemă, reclamantul l-a contactat pe deputatul T.C., membru al Comisiei comune permanente a Camerei Deputaților și Senatului pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității SRI. Acesta din urmă l-a informat că mijlocul cel mai bun pentru a dezvălui publicului neregulile constatate în exercitarea atribuțiilor sale era să țină o conferință de presă. În opinia lui T.C., comunicarea neregulilor în fața comisiei din care făcea parte nu ar fi avut niciun efect, având în vedere legăturile dintre președintele comisiei și directorul SRI. Astfel, potrivit lui T.C., președintele comisiei ar fi întârziat ancheta pe care aceasta ar fi trebuit să o desfășoare în privința directorului SRI. De asemenea, o eventuală intervenție în fața Camerei Deputaților nu ar fi avut decât o finalitate informativă deoarece camera nu avea posibilitatea de a lua măsuri în această privință. Pentru a-și fundamenta susținerile sale și la recomandarea lui T.C., reclamantul și-a însușit unsprezece casete audio conținând convorbirile telefonice ale mai multor jurnaliști și oameni politici.

11. La 13 mai 1996, a avut loc o conferință de presă. În prezența câtorva membri ai partidului *România Mare* și a deputatului T.C., reclamantul a făcut publice casetele audio și neregulile constatate în activitatea SRI. Acesta și-a justificat acțiunile prin dorința de a vedea respectate legile române și, în primul rând, Constituția. Acesta a menționat că informațiile făcute publice nu constituiau secrete de stat, ci dovada activităților de poliție politică desfășurate de SRI, la ordinul directorului acestuia, în decursul unui an cu alegeri parlamentare și prezidențiale. Interceptările convorbirilor telefonice erau, în opinia sa, în beneficiul partidului aflat la putere și al diverselor partide politice pentru afacerile lor interne. În cele din urmă, reclamantul a declarat că nimeni nu poate fi obligat să păstreze un secret de stat în scopul ascunderii încălcărilor legii și că observase deja că nici Președintele Republicii, nici Consiliul Suprem de Apărare a Țării, nici Comisia parlamentară pentru exercitarea controlului asupra activității SRI nu reacționaseră în trecut, atunci când presa dezvăluise nereguli de o gravitate excepțională comise de directorul SRI.

12. Conferința de presă ținută de reclamant a avut un ecou răsunător în media locală și internațională. Organizațiile politice și neguvernamentale au făcut declarații pe această temă.

B. Ancheta Comisiei parlamentare pentru exercitarea controlului asupra activității SRI

13. La 15 mai 1996, Comisia parlamentară pentru exercitarea controlului asupra activității SRI a însărcinat o comisie specială să ancheteze alegațiile primului reclamant. Aceasta s-a prezentat la sediul SRI pentru a efectua o anchetă la fața locului. Conform concluziilor prezentate de reclamant în fața Tribunalului Militar Teritorial, comisia l-a audiat pe directorul SRI, care ar fi lăsat să se înțeleagă că interceptările făcute publice de către reclamant ar fi fost realizate de către acesta în nume propriu. Comisia i-a audiat, de asemenea, pe șeful compartimentului însărcinat cu interceptările, care ar fi declarat că nu existau acte de autorizare a interceptării convorbirilor telefonice ale unora dintre persoanele menționate de reclamant.

14. Curtea nu a fost informată nici cu privire la lucrările întreprinse de comisie, nici cu privire la rezultatul anchetei.

C. Procedura penală împotriva lui Constantin Bucur

15. La 14 mai 1996, Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție s-a autosesizat în cauză.

16. La 20 mai 1996, s-a efectuat o percheziție la domiciliul reclamantului. La aceeași dată, reclamantul a dat o declarație procurorului responsabil de cauză.

17. La 27 mai 1996, reclamantul a fost trecut în rezervă, pierzându-și astfel calitatea de cadru militar activ.

18. La 19 iulie 1996, procurorul însărcinat cu efectuarea cercetării s-a prezentat la sediul SRI și a examinat mai multe registre. Nici reclamantul, nici avocatul său nu au fost informați în acest sens. Cu această ocazie, procurorul a întocmit un proces-verbal.

19. La 31 iulie 1996, a început urmărirea penală față de reclamant, acesta fiind învinuit de săvârșirea de infracțiuni prevăzute de Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională. I se imputa că, în exercitarea atribuțiilor, a cules și a transmis informații cu caracter secret (art. 19 din lege) și că a divulgat și a folosit, în afara cadrului legal, informații, cunoscute în exercitarea atribuțiilor, privind viața particulară, onoarea sau reputația persoanelor (art. 21 din lege).

20. La 5 august 1996, reclamantul a fost învinuit și de săvârșirea infracțiunii de furt, infracțiune pedepsită prin art. 208 și 224 din Codul penal, pentru sustragerea unor casete audio din sediul SRI.

21. În cursul cercetării penale, reclamantul a solicitat următoarele măsuri: să fie interogat directorul SRI, care ar fi declarat presei și comisiei parlamentare că posturile telefonice indicate de reclamant nu fuseseră puse sub ascultare, și să se dispună ca SRI să furnizeze o copie a cererilor trimise procurorului pentru obținerea actelor legale de autorizare a interceptărilor și a înregistrărilor, precum și o copie a registrului parchetului în care s-au consemnat actele de autorizare respective. Prin aceste cereri de probe, reclamantul intenționa să demonstreze că unele acte de autorizare a interceptării au fost eliberate în urma conferinței de presă din 13 mai 1996. Procurorul militar însărcinat cu efectuarea cercetării a respins cererea reclamantului fără o motivare a deciziei sale.

22. La o dată neprecizată, nouă persoane fizice și juridice care fuseseră puse sub ascultare (inclusiv redacția ziarului A.C.) au depus plângeri penale pentru violarea secretului corespondenței, infracțiune pedepsită prin art. 195 C. pen.

23. La 23 octombrie 1996, procurorul a decis examinarea separată a plângerilor respective.

24. Prin rechizitoriul din 24 octombrie 1996, parchetul militar a decis trimiterea în judecată a reclamantului. Cauza a fost înaintată Tribunalului Militar București. Acesta și-a declinat competența și a trimis cauza Tribunalului Militar Teritorial (denumit în continuare „Tribunalul Militar”).

25. Potrivit afirmațiilor reclamantului, președintele completului de judecată al Tribunalului Militar, C.L., a declarat la începutul procesului: „O să-l rad pe Bucur”. Aceste cuvinte au fost preluate în cotidianul *România Mare* din 24 octombrie 1997.

26. În cursul procedurii în fața instanțelor, reclamantul a fost reprezentat de mai mulți avocați, care s-au angajat prin declarații scrise să nu divulge informațiile clasificate „strict secrete” în temeiul legislației interne.

27. Prima ședință a fost stabilită pentru 23 decembrie 1996, dată la care tribunalul i-a audiat pe reclamant și pe deputatul T.C.

28. În cadrul ședinței publice din 7 februarie 1997, tribunalul a ascultat unsprezece martori, inclusiv T.N., membru al partidului *România Mare*, care participase la conferința de presă din 13 mai 1996, precum și unsprezece ofițeri, colegi și superiori ai reclamantului. În cursul ședinței, reclamantul a solicitat trimiterea cauzei la procurorul militar în vederea continuării cercetărilor. Acesta solicita să se verifice dacă actele de autorizare a interceptării emise de către procuror erau justificate de motive de siguranță națională. La 14 februarie 1997, apărătorii reclamantului au depus un memoriu în susținerea acestei cereri, argumentând că examinarea cauzei era nedisociabilă, în ceea ce privește elementele intențional și material ale infracțiunii, de examinarea celor nouă plângeri penale depuse de persoanele ale căror convorbiri telefonice au fost interceptate de SRI.

29. În cursul ședinței publice din 21 februarie 1997, Tribunalul Militar a respins cererea reclamantului în temeiul art. 317 și 333 din Codul de procedură penală („C. proc. pen.”), potrivit cărora restituirea dosarului la procuror are loc atunci când cercetarea penală nu este completă. Tribunalul a considerat că, în cazul de față, cercetarea penală este completă în ceea ce privește faptele referitoare la reclamant.

30. În cadrul aceleiași ședințe, reclamantul a solicitat în special următoarele măsuri: interogarea lui V.M., directorul SRI la momentul la care au avut loc interceptările convorbirilor telefonice, care ar fi declarat în presă și în fața comisiei parlamentare că posturile telefonice menționate de reclamant nu ar fi fost puse sub ascultare, precum și interogarea lui R.T., noul director al SRI, care afirmase în presă că era la curent cu interceptările fără drept ale convorbirilor telefonice practicate în cadrul SRI. De asemenea, acesta a solicitat ca SRI să fie obligat să prezinte: copia cererilor trimise procurorului pentru a obține actele legale de autorizare a interceptărilor și a înregistrărilor, cu toate documentele aferente acestora, copia registrului parchetului în care se consemnează actele de autorizare, precum și înscrisurile din dosarele constituite în urma celor nouă plângeri penale formulate de persoanele ale căror convorbiri telefonice au fost interceptate. De asemenea, acesta a solicitat ca SRI să fie obligat să precizeze dacă interceptările convorbirilor telefonice conduseseră la

urmărirea penală față de persoanele vizate. Reclamantul intenționa să folosească aceste probe pentru a demonstra că actele de autorizare emise de procuror, depuse la dosarul cauzei, erau ulterioare interceptărilor convorbirilor telefonice și că, în orice caz, nu erau justificate de motive legate de siguranța statului. Reclamantul a decis să nu declanșeze procedura de certificare a autenticității în privința actelor de autorizare.

31. Ședința a fost amânată pentru 7, apoi 14 martie 1997.

32. Prin decizia din 14 martie 1997, Tribunalul Militar a hotărât că toate cererile de probe, sus-menționate, nu erau pertinente. Instanța a declarat că mărturiile depuse de V.M. și R.T. nu aveau legătură cu cauza deoarece declarațiile făcute presei nu puteau face obiectul unui control judecătoresc. În ceea ce privește documentația aferentă cererilor de autorizare, tribunalul a considerat că aceasta implica elemente strict confidențiale care nu aveau legătură cu cauza, ca de exemplu întrebarea dacă ascultările telefonice au condus la urmăriri penale sau problema rezultatului celor nouă plângeri penale. Referitor la registrul parchetului în care se consemnează actele de autorizare a interceptării, tribunalul a constatat că cererile formulate de SRI și actele de autorizare emise de parchet aveau date certificate de autoritățile publice și că autenticitatea acestora nu putea fi verificată decât prin intermediul unei proceduri de certificare a autenticității, pe care reclamantul a refuzat să o inițieze.

Cu toate acestea, constatând că era vorba despre prima cauză adusă în fața instanțelor în materia art. 19 și 21 din Legea nr. 51/1991, tribunalul a admis administrarea altor probe solicitate de reclamant: audierea a șase martori, prezentarea actelor de autorizare pentru punerea sub ascultare a telefoanelor în cauză în casetele făcute publice în cadrul conferinței de presă, prezentarea regulamentului de organizare a comisiei parlamentare pentru controlul asupra activității SRI (pentru a putea stabili modalitățile de sesizare a comisiei de către persoanele interesate) și prezentarea procesului-verbal al ședinței ținute de această comisie la 15 mai 1996 (în vederea unei comparații cu diversele declarații făcute în cursul cercetării penale).

În plus, tribunalul a hotărât din oficiu administrarea altor probe. Astfel, tribunalul a dispus ca parchetul general să depună la dosar cererile pentru actele de autorizare a interceptării, stenogramele ședințelor camerelor reunite ale Parlamentului și ale comisiilor juridice ale acestuia în cursul cărora a fost dezbătută și adoptată Legea nr. 51/1991, precum și audierea altor șase martori.

33. La 28 martie 1997, tribunalul a luat act de faptul că parchetul prezentase actele de autorizare a interceptării posturilor telefonice respective în casetele făcute publice de către reclamant în cadrul conferinței de presă, precum și cererile pentru actele de autorizare a interceptării. Ținând seama de caracterul strict secret al acestor documente, tribunalul le-a depus la un volum diferit (volumul nr. 9) constituit în acest scop. De asemenea, tribunalul a audiat doi martori. Ședința a fost amânată pentru a permite administrarea celorlalte probe.

34. La 11 aprilie 1997, tribunalul a audiat alți doi martori, printre care și al doilea reclamant, Mircea Toma, ziarist la A.C. Acesta a denunțat caracterul lipsit de legalitate al interceptării convorbirilor sale făcute de la posturile telefonice instalate la domiciliul său și la redacția ziarului A.C. unde lucra, precum și refuzul parchetului de a efectua o anchetă concretă în urma plângerii penale formulate în numele ziarului. Tribunalul a amânat ședința pentru a permite parchetului și SRI să depună concluzii cu privire la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Legii nr. 51/1991, ridicată între timp de către primul reclamant.

35. La 21 aprilie 1997, tribunalul a suspendat examinarea cauzei și a sesizat Curtea Constituțională cu privire la excepția respectivă.

36. Prin decizia din 12 septembrie 1997, Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate.

37. La 12 ianuarie 1998, ulterior reluării examinării cauzei, Tribunalul Militar a amânat ședința la cererea avocatului primului reclamant, aflat în imposibilitatea de a se prezenta în fața instanței.

38. La 9 februarie 1998, tribunalul a audiat trei martori. În cadrul ședinței, reclamantul a denunțat mai multe erori prezente în răspunsul parchetului general cu privire la actele de autorizare emise.

39. În perioada 9 martie – 4 august 1998, tribunalul a amânat ședința de șase ori, în principal din cauza absenței celor cinci martori citați să se înfățișeze; în cele din urmă, au fost audiați doi dintre aceștia.

40. La 22 septembrie 1998, reclamantul a depus concluzii scrise. Acesta susținea că nu încălcasese niciuna dintre valorile protejate de legea penală și că, în prezenta cauză, nu era întrunită condiția existenței unui pericol social, față de care se subordona sancționarea unui act de către legislația penală. Acesta a subliniat în special că scopul acțiunii sale fusese de a face publice ilegalitățile comise în cadrul SRI în detrimentul persoanelor particulare și, astfel, de a asigura respectarea drepturilor garantate de Constituție. Referitor la celelalte modalități la care ar fi putut apela pentru a denunța neregulile respective, reclamantul a subliniat că orice acțiune la nivel ierarhic era inutilă având în vedere poziția adoptată de directorul SRI în urma conferinței de presă și faptul că luase legătura cu deputatul T.C., membru al Comisiei parlamentare pentru exercitarea controlului asupra activității SRI. În plus, infracțiunea prevăzută la art. 19 din Legea nr. 51/1991 implica existența intenției de a participa la acțiuni care pot aduce atingere siguranței naționale, în vreme ce el acționase cu bună-credință. De asemenea, reclamantul a invocat încălcarea libertății sale de exprimare, în eventualitatea unei condamnări penale. Concluziile se bazau, printre altele, pe înscrisurile clasificate strict secrete și depuse la dosar în volumul nr. 9.

41. Prin hotărârea din 20 octombrie 1998, Tribunalul Militar l-a condamnat pe reclamant la o pedeapsă cu închisoarea de 2 ani cu suspendarea executării pentru furt, culegerea și transmiterea de informații cu caracter secret în afara cadrului legal, precum și divulgarea și folosirea, în afara cadrului legal, a informațiilor privind viața particulară, onoarea și reputația persoanelor.

Hotărârea tribunalului s-a bazat pe faptul că interceptările telefonice fuseseră efectuate în baza unor acte de autorizare emise de procurori și depuse la dosar. Pentru același temei, tribunalul a respins alegațiile reclamantului cu privire la îndoielile sale față de legalitatea interceptărilor. De asemenea, tribunalul a observat că reclamantul nu a denunțat pretensele nereguli directorului SRI și nu a sesizat Comisia parlamentară pentru exercitarea controlului asupra activității SRI. Referitor la elementul intențional al infracțiunilor, tribunalul a considerat că acordul dat de reclamant deputatului T.C. pentru a devoala conținutul casetelor dovedea existența intenției, prevăzută de lege, pentru a putea califica faptele respective drept infracțiuni.

De asemenea, tribunalul a observat că, așa cum reiese dintr-o notă prezentată de SRI, potrivit regulamentului intern al acestei instituții, casetele conținând convorbiri telefonice se transmiteau departamentului responsabil de transcrierea informațiilor; în cazul în care unitatea care solicitase interceptarea comunicațiilor nu formula o cerere de transcriere în termen de 10 zile, informațiile se ștergeau, iar casetele se restituiau compartimentului de supraveghere-înregistrare în vederea reutilizării lor.

42. Reclamantul a formulat apel în fața Curții Militare de Apel.

43. La 5 aprilie 1999, curtea de apel a amânat ședința pe motivul citării necorespunzătoare a SRI. La 26 aprilie și 12 mai 1999, curtea de apel a amânat ședința la cererea reprezentanților reclamantului, aflați în imposibilitatea de a se prezenta în instanță. La 2 iunie 1999, instanța a desemnat din oficiu un avocat pentru a-l reprezenta pe reclamant și a amânat ședința pentru a-i permite să ia cunoștință de conținutul dosarului.

44. În ședința din 7 iunie 1999, la care reclamantul nu s-a prezentat, avocatul desemnat din oficiu a solicitat să fie depuse la dosar cererile trimise procurorului pentru a obține actele legale de autorizare a interceptării, precum și o copie a registrului parchetului în care se consemnau actele de autorizare. Curtea Militară de Apel a stabilit că probele respective fuseseră administrate deja și, prin urmare, a respins cererea avocatului.

45. Prin hotărârea din 14 iunie 1999, Curtea Militară de Apel a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță.

46. Reclamantul a formulat recurs împotriva acestei hotărâri la Curtea Supremă de Justiție.

47. La 16 decembrie 1999, 30 martie 2000, 22 iunie 2000, 19 octombrie 2000, 18 ianuarie 2001, 28 iunie 2001 și 14 februarie 2002, Curtea Supremă de Justiție a amânat ședința la cererea reclamantului, care dorea să fie reprezentat de un avocat ales ori să se apere singur. La 8 februarie și 25 octombrie 2001, instanța supremă a respins cererile reclamantului privind trimiterea cauzei la parchet și închiderea procedurii, cereri întemeiate pe faptul că la 26 noiembrie 2000 a fost ales deputat, funcție care îi garanta imunitate parlamentară. La 22 noiembrie 2001, Curtea Supremă de Justiție a amânat ședința pentru a se putea pronunța asupra unei cereri de recuzare formulate de reclamant. La 17 ianuarie 2002, instanța a amânat ședința pentru a permite reclamantului să-și prezinte motivele de recurs. Dezbaterile au avut loc la 11 aprilie 2002.

48. Prin hotărârea din 13 mai 2002, Curtea Supremă de Justiție a respins excepția ridicată de reclamant cu privire la imunitatea sa parlamentară, după ce a constatat că acesta devenise deputat la 26 noiembrie 2000, adică ulterior trimiterii sale în judecată. Pe fond, instanța a respins recursul reclamantului, confirmând motivarea primei instanțe.

D. Interceptarea convorbirilor telefonice ale celui de al doilea și al treilea reclamant

49. Una dintre casetele luate de Constantin Bucur și făcute publice conținea înregistrarea unei convorbiri telefonice care a avut loc la 12 aprilie 1996 între cea de a treia reclamantă, fiica minoră a celui de al doilea reclamant, și mama acesteia, de la telefonul instalat la domiciliul celui de al doilea și al treilea reclamant.

50. Cel de al doilea reclamant, Mircea Toma, precum și unii dintre colegii săi de la redacția ziarului A.C. au depus plângere penală denunțând interceptările fără drept ale convorbirilor telefonice efectuate de la posturile telefonice aparținând ziarului. La 28 noiembrie 1996, redacția ziarului a primit o notă de informare că interceptările în cauză vizau un anumit membru al redacției și fuseseră realizate pe baza actului de autorizare emis de procuror.

51. La 11 aprilie 1997, cu ocazia audierii sale de către Tribunalul Militar în cadrul procesului penal împotriva primului reclamant, cel de al doilea reclamant a denunțat caracterul nelegal al interceptării convorbirilor sale făcute de la posturile telefonice instalate la domiciliul său ori la redacția ziarului A.C. unde lucra, precum și refuzul parchetului de a efectua o anchetă reală în urma plângerii penale formulate în numele ziarului (supra, pct. 34). Tribunalul nu a dat curs denunțărilor făcute de cel de al doilea reclamant.

52. În pofida mai multor cereri adresate autorităților, reclamantii nu au putut obține copii ale diferitelor documente depuse la dosarul penal, în special cererile de autorizare, actele de autorizare a interceptării sau de transcriere a convorbirilor telefonice, din cauza caracterului lor strict secret. Cu toate acestea, la 29 mai 2003, cel de al doilea reclamant și avocata sa, doamna Macovei, au luat cunoștință de o parte din înscrisurile din dosarul penal la sediul Tribunalului Militar. Cel de al doilea reclamant a aflat astfel că telefoanele redacției ziarului A.C. și telefonul de la domiciliul său au fost puse sub ascultare, pe baza actului de autorizare emis de procuror la 16 noiembrie 1995. Durata de valabilitate a actului de autorizare s-a menținut până la 15 mai 1996.

53. În scurtul interval de timp în care a fost autorizată să consulte dosarul, avocata celui de al doilea reclamant a copiat de mână cererea SRI pentru interceptarea convorbirilor telefonice ale domnului Toma, precum și actul de autorizare emis de procuror în acest scop. Din lectura copiilor respective, care au fost transmise Curții, reiese că cererea pentru actul de autorizare a interceptării se bazează pe faptul că SRI deținea informații și indicii care sugerau că domnul Toma desfășura activități ce constituiau o amenințare pentru siguranța națională a României, fără alte precizări referitoare la informațiile și indiciile respective. Actul de autorizare emis procuror la 16 noiembrie 1995 nu prezintă o motivare mai amplă.

II. Dreptul și practica interne relevante

54. Dispoziția relevantă din Codul penal este redactată după cum urmează:

Art. 263 alin. (1) **Omisiunea sesizării organelor judiciare**

„Fapta funcționarului public care, luând cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omite sesizarea de îndată a procurorului sau a organului de urmărire penală, potrivit legii de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 5 ani.”

55. Prevederile relevante ale Legii nr. 51/1991 din 29 iulie 1991 privind siguranța națională a României dispun:

Art. 3

„Constituie amenințări la adresa siguranței naționale a României următoarele:

- a) planurile și acțiunile care vizează suprimarea sau știrbirea suveranității, unității, independenței sau indivizibilității statului român;
- b) acțiunile care au ca scop, direct sau indirect, provocarea de război sau de război civil, înlesnirea ocupației militare străine [...];
- c) trădarea prin ajutarea inamicului;
- d) acțiunile armate sau orice alte acțiuni violente care urmăresc slăbirea puterii de stat;
- e) spionajul, transmiterea secretelor de stat unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, procurarea ori deținerea ilegală de documente sau date secrete de stat, în vederea transmiterii lor unei puteri sau organizații străine [...];
- f) subminarea, sabotajul sau orice alte acțiuni care au ca scop înlăturarea prin forță a instituțiilor democratice ale statului ori care aduc atingere gravă drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor români sau pot aduce atingere capacității de apărare ori altor asemenea interese ale țării, precum și actele de distrugere, degradare [...] a structurilor necesare bunei desfășurări a vieții social-economice sau apărării naționale;
- g) acțiunile prin care se atentează la viața, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor care îndeplinesc funcții importante în stat [...];
- h) inițierea, organizarea, săvârșirea sau sprijinirea în orice mod a acțiunilor totalitariste sau extremiste de origine comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste [...];
- i) actele teroriste, precum și inițierea sau sprijinirea în orice mod a oricăror activități al căror scop îl constituie săvârșirea de asemenea fapte;
- j) atentatele contra unei colectivități [...];
- k) sustragerea de armament, muniție, materii explozive sau radioactive, toxice sau biologice din unitățile autorizate să le dețină, contrabanda cu acestea [...], precum și portul de armament sau muniție, fără drept, dacă prin acestea se pune în pericol siguranța națională;
- l) inițierea sau constituirea de organizații [...] în scopul desfășurării vreuneia din activitățile enumerate la lit. a) - k), precum și desfășurarea în secret de asemenea activități de către organizații sau grupări constituite potrivit legii.”

Art. 4

„Prevederile art. 3 nu pot fi interpretate sau folosite în scopul restrângerii sau interzicerii dreptului de apărare a unei cauze legitime, de manifestare a unui protest sau dezacord ideologic, politic, religios ori de altă natură, garantate prin Constituție sau legi.

Nici o persoană nu poate fi urmărită pentru exprimarea liberă a opiniilor sale politice și nu poate face obiectul unei imixțiuni în viața sa particulară, în familia sa, în domeniul sau proprietățile sale ori în corespondență sau comunicații, nici al unor atingeri ale onoarei sau reputației sale, dacă nu săvârșește vreuna din faptele ce constituie, potrivit prezentei legi, o amenințare la adresa siguranței naționale.”

Art. 8

„Activitatea de informații pentru realizarea siguranței naționale se execută de Serviciul Român de Informații, organul de stat specializat în materia informațiilor din interiorul țării [...]”

Art. 10

„Activitatea de informații pentru realizarea siguranței naționale are caracter secret de stat.”

Art. 13

„Situatiile prevăzute la art. 3 constituie temei legal pentru a se solicita procurorului, în cazuri justificate, cu respectarea prevederilor Codului de procedură penală, autorizarea efectuării unor acte, în scopul culegerii de informații, constând în: interceptarea comunicațiilor [...]

Actul de autorizare se emite la cererea organelor cu atribuții în domeniul siguranței naționale, de către procurori anume desemnați de procurorul general al României. [...] procurorul [...] emite un mandat care trebuie să conțină: aprobarea pentru categoriile de comunicații care pot fi interceptate, categoriile de informații, documente sau obiecte care pot fi obținute; identitatea persoanei, dacă este cunoscută, ale cărei comunicații trebuie interceptate ori care se află în posesia datelor informațiilor, documentelor sau obiectelor ce trebuie obținute; organul împuternicit cu executarea; descrierea generală a locului în care urmează a fi executat mandatul; durata de valabilitate a mandatului.

Durata de valabilitate a mandatului nu poate depăși 6 luni. În cazurile întemeiate, procurorul general poate prelungi, la cerere, durata mandatului, fără a se putea depăși, de fiecare dată, 3 luni.

Orice cetățean care se consideră vătămat în mod nejustificat prin activitățile care fac obiectul mandatului [...] se poate adresa cu plângere procurorului anume desemnat, ierarhic superior procurorului care a emis mandatul.”

Art. 16

„Mijloacele de obținere a informațiilor necesare siguranței naționale nu trebuie să lezeze, în nici un fel, drepturile sau libertățile fundamentale ale cetățenilor, viața particulară, onoarea sau reputația lor [...]

Cetățeanul care se consideră lezat [...] poate sesiza oricare din comisiile permanente pentru apărare și asigurarea ordinii publice ale celor două camere ale Parlamentului.”

Art. 19

„Inițierea, organizarea sau constituirea pe teritoriul României a unor structuri informative care pot aduce atingere siguranței naționale, sprijinirea în orice mod a acestora sau aderarea la ele, deținerea, confecționarea sau folosirea ilegală de mijloace specifice de interceptare a comunicațiilor, precum și culegerea și transmiterea de informații cu caracter secret ori confidențial, prin orice mijloace, în afara cadrului legal, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.”

Tentativa se pedepsește.”

Art. 20

„Desfășurarea, fără mandat, a activităților supuse autorizării în condițiile art. 13 [...], sau depășirea mandatului acordat se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta funcționarului care divulgă, refuză sau împiedică, în orice mod, aducerea la îndeplinire a mandatului eliberat în condițiile prevăzute în art. 13.

Tentativa se pedepsește.”

Art. 21

„Informațiile privind viața particulară, onoarea sau reputația persoanelor, cunoscute incidental în cadrul obținerii datelor necesare siguranței naționale, nu pot fi făcute publice.

Divulgarea sau folosirea, în afara cadrului legal, de către salariații serviciilor de informații, a datelor prevăzute în alin. 1, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.

Tentativa se pedepsește.”

56. Prevederile relevante ale Legii nr. 14 din 24 februarie 1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații sunt redactate astfel:

Art. 2

„Serviciul Român de Informații organizează și execută activități pentru culegerea, verificarea și valorificarea informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie, potrivit legii, amenințări la adresa siguranței naționale a României.”

Art. 8

„Serviciul Român de Informații este autorizat să dețină și să folosească mijloace adecvate pentru obținerea, verificarea, prelucrarea și stocarea informațiilor privitoare la siguranța națională, în condițiile legii.”

Art. 10

„În situațiile care constituie amenințări la adresa siguranței naționale a României, Serviciul Român de Informații, prin cadre stabilite în acest scop, solicită procurorului eliberarea mandatului prevăzut de art. 13 din Legea privind siguranța națională a României pentru desfășurarea activităților autorizate de acesta.”

Art. 45

„Documentele interne de orice fel ale Serviciului Român de Informații au caracter de secret de stat, se păstrează în arhiva sa proprie și nu pot fi consultate decât cu aprobarea directorului, în condițiile legii.

Documentele, datele și informațiile Serviciului Român de Informații pot deveni publice numai după trecerea unei perioade de 40 de ani de la arhivare.”

57. Dispozițiile referitoare la statutul procurorilor și instanțelor militare în vigoare la data faptelor, respectiv articolele relevante din Constituție, din Legea nr. 54 din 9 iulie 1993 privind organizarea instanțelor și parchetelor militare („Legea nr. 54/1993”) și din Codul de procedură penală sunt descrise în Hotărârea Maszni împotriva României (nr. 59892/00, pct. 24-25, 21 septembrie 2006) și în Hotărârea Begu împotriva României (nr. 20448/02, pct. 63, 15 martie 2011).

58. La 14 decembrie 2004 a fost adoptată Legea nr. 571/2004 privind protecția personalului din autoritățile publice, instituțiile publice și din alte unități care semnalează încălcări ale legii. Principiile generale stabilite de această lege sunt în special următoarele: principiul responsabilității (conform căruia orice persoană care semnalează încălcări ale legii este datoare să susțină reclamația cu date sau indicii privind fapta săvârșită); principiul bunei conduite (conform căruia este ocrotit și încurajat actul de avertizare în interes public cu privire la aspectele de integritate publică și bună administrare, cu scopul de a spori capacitatea administrativă și prestigiul autorităților publice prevăzute de lege); principiul bunei-credințe (conform căruia este ocrotită prin lege persoana încadrată într-o autoritate publică, instituție publică sau altă unitate bugetară [...] care a făcut o sesizare, convinsă fiind de realitatea stării de fapt și că fapta constituie o încălcare a legii) (art. 4). Sesizarea poate fi făcută, alternativ sau cumulativ, la una sau mai multe dintre entitățile următoare: șeful ierarhic; conducătorul autorității respective; comisiile de disciplină; organele judiciare; organele însărcinate cu cercetarea conflictelor de interese și a incompatibilităților; comisiile parlamentare; mass-media; organizațiile profesionale, sindicale sau patronale; organizațiile neguvernamentale (art. 6). Avertizorii în interes public beneficiază de prezumția de bună-credință [art. 7 alin. (1) lit. (a)]. În litigiile de muncă sau în cele privitoare la raporturile de serviciu, instanța poate dispune anularea sancțiunii disciplinare sau administrative aplicate unui avertizor, dacă sancțiunea a fost aplicată ca urmare a unei avertizări în interes public, făcută cu bună-credință (art. 9).

59. Documentul de însoțire a Raportului Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate în România în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare, din data de 22 iulie 2009, are următorul pasaj:

„În ceea ce privește sancționarea funcționarilor publici, datele colectate de Agenția Națională a Funcționarilor Publici relevă faptul că, în 2008, comisiile disciplinare au soluționat 837 de plângeri și au

aplicat 375 de sancțiuni. Majoritatea acestor sancțiuni au constat în avertismente scrise, dar au inclus, de asemenea, 38 de concedieri. În patruzeci și opt de cazuri a fost recomandată începerea urmăririi penale. În mod surprinzător, puține plângeri au provenit de la public (doar 15 %) și doar 9 au fost efectuate de denunțatori. Majoritatea plângerilor sunt înaintate de conducerea instituțiilor sau de directorul acestora. [...] Este necesară consolidarea punerii în practică și conștientizarea politicilor de denunțare în cadrul instituțiilor (în special a caracterului confidențial al acestora).”

III. Dreptul și practica internaționale relevante

60. Pasajele relevante din Recomandarea nr. R(2000)10 a Comitetului de Miniștri privind codurile de conduită pentru funcționarii publici, adoptată la 11 mai 2000, sunt redactate astfel:

Articolul 11

„Ținând cont în mod corect de dreptul de acces la informațiile oficiale, funcționarul public trebuie să trateze în mod adecvat, cu toată confidențialitatea necesară, toate informațiile și toate documentele obținute în exercitarea, sau cu ocazia exercitării funcțiilor sale.”

Articolul 12 – Raportarea

„5. Funcționarul public trebuie să semnaleze autorităților competente orice dovadă, afirmație sau bănuială de activitate ilegală sau criminală privind funcția publică despre care el sau ea are cunoștință în sau cu ocazia exercitării funcțiilor sale. Ancheta asupra faptelor raportate revine autorităților competente.

6. Administrația publică trebuie să vegheze ca funcționarul public care semnalează un caz prevăzut aici mai sus în baza unor bănuieli rezonabile și de bună credință să nu sufere nici un prejudiciu.”

61. La 19 aprilie 2007, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat Rezoluția 1551 (2007) privind echitatea procedurilor judiciare în cazurile de spionaj sau divulgare a secretelor de stat. Paragrafele relevante sunt formulate astfel:

„1. Adunarea Parlamentară consideră că protecția legitimă a secretelor de stat nu trebuie să devină un pretext pentru a restrânge în mod nejustificat libertatea de exprimare sau de informare, cooperarea științifică internațională și activitatea avocaților și a altor apărători ai drepturilor omului.

2. Aceasta reamintește importanța libertății de exprimare și de informare într-o societate democratică, în care trebuie să existe posibilitatea de a denunța în mod liber corupția, încălcarea drepturilor omului, distrugerea mediului și orice alt abuz de putere.

[...]

5. Adunarea constată că legislația a numeroase state membre ale Consiliului Europei referitoare la secretul de stat este mai degrabă vagă sau acoperă un domeniu prea vast, ceea ce lasă posibilitatea de a o interpreta astfel încât să înglobeze o întreagă serie de activități legitime ale jurnaliștilor, oamenilor de știință, avocaților sau ale altor apărători ai drepturilor omului.

6. [...] Curtea Europeană a Drepturilor Omului, la rândul său, a concluzionat că interdicția impusă presei de justiția britanică de a publica articole referitoare la o carte (*Spycatcher*) despre care se considera că ar conține informații secrete era „disproporționată”, dat fiind că respectiva lucrare era deja difuzată în străinătate.

[...]

9. Aceasta invită autoritățile judiciare din toate țările vizate și Curtea Europeană a Drepturilor Omului să găsească un echilibru corespunzător între, pe de o parte, interesul autorităților publice de a proteja secretul de stat și, pe de altă parte, libertatea de exprimare și libera circulație a informațiilor în domeniul științific, precum și interesul pe care îl prezintă, pentru societate, denunțarea abuzurilor de putere.

10. Adunarea constată că procedurile penale pentru încălcarea secretului de stat sunt deosebit de sensibile și supuse unor abuzuri motivate de rațiuni politice. În consecință, Adunarea consideră că următoarele principii prezintă, pentru toate persoanele și autoritățile implicate, un caracter vital pentru a garanta echitatea procedurilor respective:

10.1. informațiile care aparțin domeniului public nu pot fi considerate secrete de stat, iar divulgarea lor nu poate fi asimilată spionajului și reprimată ca atare, chiar dacă persoana implicată culege, sintetizează, analizează sau comentează informațiile respective. Același lucru este valabil pentru participarea la cooperare științifică internațională și pentru denunțarea corupției, a încălcării drepturilor omului, a distrugerii mediului sau a oricărui alt abuz de putere din partea autorităților publice (*whistle-blowing*);

10.2. legislația privind secretul de stat, inclusiv listele de informații secrete care ar putea servi ca temei pentru urmărirea penală, trebuie să fie clară și, în primul rând, publică. Ordinele secrete în măsură să

justifice răspunderea penală nu pot fi considerate compatibile cu normele juridice ale Consiliului Europei și ar trebui să fie abrogate în toate statele membre;
(...)

10.5. instanțele ar trebui să vegheze la garantarea caracterului echitabil al proceselor acordând o atenție deosebită principiului egalității armelor între Ministerul Public și apărare [...]

10.7. în plus, civilii nu trebuie, de regulă, să fie judecați de instanțele militare; și trebuie subliniat că toate procesele trebuie să se desfășoare în fața unor instanțe competente, independente și imparțiale, în cadrul unor proceduri conforme cu principiile internaționale de echitate; [...]"

62. Al șaptelea Raport general de activitate al GRECO (*Groupe d'États contre la corruption* - Grupul de state împotriva corupției), adoptat în cadrul celei de a 32-a sesiune plenare, desfășurată în perioada 19 - martie 2007, conține un capitol privind protecția avertizorilor. Raportul arată că numai Norvegia, Regatul Unit, România și Statele Unite ale Americii au adoptat, până la acea dată, legislații specifice în materie de avertizare și conține următorul pasaj:

„Divulgarea de informații confidențiale

Avertizorii pot avea nevoie de asigurări că nu se expun unor sancțiuni disciplinare prin divulgarea unor informații confidențiale. În mai multe state membre, legislația este clară în privința ideii ca funcționarii care lansează avertismente pe căile corespunzătoare nu pot fi acuzați de încălcarea obligației lor de confidențialitate (exemple: Franța, Spania). Legislația britanică prevede că orice obligație contractuală de confidențialitate este nulă în măsura în care aceasta împiedică un angajat să facă dezvăluiri sub protecție. Cu toate acestea, dacă avertizorul săvârșește o infracțiune făcând dezvăluiri, acesta nu are protecție. Efectul principal al acestei dispoziții este de a exclude divulgările care constituie o amenințare pentru securitatea națională și constituie o încălcare a legii privind secretul de stat (*Official Secrets Act*).”

63. La 29 aprilie 2010, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat Rezoluția 1729(2010) referitoare la protecția persoanelor care denunță nereguli („orice persoană preocupată care trage un semnal de alarmă pentru a pune capăt unor acțiuni ce pot constitui un risc pentru altă persoană”) cu scopul de a consolida responsabilizarea și de a optimiza lupta împotriva corupției și a administrării defectuoase, atât în sectorul public, cât și în cel privat. După ce a constatat că majoritatea statelor membre ale Consiliului Europei nu dispun de texte de lege complete pentru protejarea avertizorilor, deși un număr mare dintre acestea au incluse în sistemele lor juridice reglementări privind diferite aspecte ale acestei probleme și privind raporturile de muncă, procedura penală, mijloacele de informare în masă, precum și măsuri specifice pentru lupta anti-corupție, Adunarea Parlamentară a invitat toate statele membre să își revizuiască legislația privind protecția avertizorilor, ținând seama de următoarele principii directoare:

„Protecția «avertizorilor»”

6.1.1. definiția dezvăluirilor protejate trebuie să includă toate avertismentele de bună-credință împotriva diferitelor tipuri de acte ilicite, inclusiv a tuturor încălcărilor grave ale drepturilor omului, care afectează sau amenință viața, sănătatea, libertatea și orice alt interes legitim al persoanelor în calitate de subiecți ai administrației publice sau contribuabili, ori în calitate de acționari, angajați sau clienți ai societăților private;

6.1.2. prin urmare, legislația ar trebui să acopere avertizorii din sectorul public, ca și din cel privat, inclusiv membrii forțelor armate și ai serviciilor de informații; și

6.1.3. ar trebui să codifice punctele relevante în următoarele domenii ale dreptului:

6.1.3.1. dreptul muncii – în special protecția împotriva concedierilor abuzive și a altor forme de represalii în legătură cu locul de muncă;

6.1.3.2. dreptul penal și procedural penal – în special protecția împotriva urmărilor penale pentru calomnie sau încălcarea secretului comercial ori a secretului de stat, precum și protecția martorilor;

6.1.3.3. dreptul mass-media – în special, protecția surselor jurnalistice [...]

6.2.3. În cazul în care nu există căi interne pentru avertizare sau acestea nu funcționează în mod corect, ori nu ar fi rezonabil să se aștepte că acestea funcționează în mod corect dată fiind natura problemei

denunțate de avertizor, ar fi de asemenea indicată protejarea persoanei care folosește căi externe, inclusiv mijloace de informare în masă.

6.2.4. Orice avertizor trebuie considerat ca acționând cu bună-credință, cu condiția să existe motive rezonabile pentru a crede că informația divulgată este adevărată, chiar dacă ulterior se dovedește contrariul, precum și cu condiția să nu existe obiective ilicite sau contrare eticii.

6.2.5. Legislația relevantă ar trebui să asigure avertizorilor de bună-credință o protecție fiabilă împotriva oricărei forme de represalii printr-un mecanism de aplicare care ar permite să se verifice realitatea acțiunilor denunțate de către avertizor și să i se solicite angajatorului să remedieze situația, chiar și temporar, până la clarificarea completă a situației, precum și printr-o despăgubire financiară corespunzătoare, în cazul în care represaliile nu pot fi anulate într-un mod rezonabil.
(...)"

64. Pasajele relevante din documentele și jurisprudența internațională în materie de secrete de stat sunt descrise în hotărârea *Stoll împotriva Elveției* [(MC), nr. 69698/95, pct. 39-44, CEDO 2007-V]. Reiese că, deși toate statele membre ale Consiliului Europei au adoptat probabil reglementări privind păstrarea caracterului confidențial sau secret al anumitor date sensibile și pedepsirea acțiunilor contrare acestui obiectiv, respectivele reglementări se dovedesc a fi foarte diverse nu numai în raport cu definiția secretului și cu modul în care se gestionează datele sensibile care țin de competența lor, ci și în raport cu modalitățile și condițiile urmăririi penale a autorului unei divulgări fără drept de informații (*Stoll*, citată anterior, pct. 107).

65. Extrasele relevante din documentele internaționale referitoare la corupție și la protecția angajaților sunt prezentate în hotărârea *Guja împotriva Moldovei* [(MC), nr. 14277/04, pct. 43-46, 12 februarie 2008).

66. Extrasele relevante din Rezoluția interimară RésDH(2005)57 privind hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 4 mai 2000 în cauza *Rotaru împotriva României* [(MC), nr. 28341/95, CEDO 2000-V], adoptată de Comitetul de Miniștri la 5 iulie 2005, în cadrul celei de a 933-a reuniuni a delegaților miniștrilor, prin care autoritățile române au fost invitate să adopte cu celeritate reformele legislative necesare pentru a răspunde criticilor formulate de Curte în hotărârea privind sistemul român de culegere și arhivare a informațiilor de către serviciile secrete, sunt prezentate în hotărârea *Asociația „21 Decembrie 1989” și alții împotriva României* (nr. 33810/07 și 18817/08, pct. 109, 24 mai 2011).

În drept

I. Cu privire la preținsa încălcare a art. 38 din convenție

67. Pentru a putea aprecia temeinicia capetelor de cerere formulate de reclamant și ținând seama de natura învinuirilor formulate, la data comunicării prezentei cauze Guvernului român, 10 septembrie 2007, Curtea i-a solicitat acestuia o copie a întregului dosar al procesului penal desfășurat în această cauză împotriva primului reclamant.

68. În observațiile privind admisibilitatea și temeinicia cererii, Guvernul s-a declarat în imposibilitatea de a prezenta Curții întregul dosar de cercetare penală întocmit în această cauză (volumele nr. 1 și 2, cu excepția înscrisurilor care constituie articole de ziar sau transcrierea casetelor pe care primul reclamant și le-a însușit). Guvernul nu a putut furniza nici volumul nr. 9 al dosarului constituit în etapa judecării cauzei de către instanțe, care cuprindea, printre altele, cererile de autorizare și actele de autorizare a interceptării convorbirilor telefonice în litigiu. Guvernul a prezentat o notă a SRI din data de 28 decembrie 2007, prin care acesta din urmă precizează că volumele sus-menționate conțin secrete de stat care nu pot fi divulgate, deklasificarea acestora intrând în atribuțiile Guvernului, în temeiul Legii nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate; în nota respectivă, SRI consideră totodată că este în conformitate cu dreptul intern și internațional, inclusiv cu convenția și jurisprudența Curții, clasificarea ca secrete de stat a volumelor sus-menționate .

69. Într-o notă datată 29 mai 2003, avocații reclamantului în cadrul procedurii în fața Curții precizează că autoritățile au refuzat să le ofere o copie a diverselor documente depuse la dosarul penal al primului reclamant invocând caracterul strict secret al acestora (supra, pct. 52). Aceștia nu au putut copia, de mână, decât foarte puține documente, având în vedere timpul scurt de care dispuneau pentru a consulta dosarul la grefa Tribunalului Militar.

70. În aceste condiții, se ridică problema respectării de către statul pârât a obligațiilor care îi revin în temeiul art. 38 § 1 lit. a) din convenție, redactat după cum urmează la momentul faptelor:

„În cazul în care Curtea declară o cerere admisibilă, ea:

a. procedează la examinarea cauzei în condiții de contradictorialitate, împreună cu reprezentanții părților și, dacă este cazul, la o anchetă, pentru a cărei desfășurare eficientă statele interesate vor furniza toate facilitățile necesare;”

71. Curtea reamintește în această privință că este vital pentru buna funcționare a mecanismului recursului individual instituit prin art. 34 din convenție ca statele să furnizeze toate facilitățile necesare pentru a permite examinarea serioasă și efectivă a cererilor [*Tanrikulu împotriva Turciei* (MC), nr. 23763/94, pct. 70, CEDO 1999-IV]. Faptul că un guvern se abține, fără să dea o explicație satisfăcătoare, de la furnizarea informațiilor de care dispune, poate conduce Curtea la anumite concluzii privind temeinicia alegațiilor reclamantilor. De asemenea, poate oferi o impresie negativă a măsurii în care statul pârât își respectă obligațiile care îi revin în temeiul art. 38 din convenție (*Timurtaş împotriva Turciei*, nr. 23531/94, pct. 66 și 70, CEDO 2000-VI).

72. Curtea observă că Guvernul nu i-a transmis copia integrală a dosarului penal privind condamnarea penală a primului reclamant, pe care o solicitase. Curtea acordă o importanță deosebită înscrisurilor din dosar pentru stabilirea faptelor specifice prezentei cereri. Guvernul nu a negat că se află în posesia dosarului integral, dar a trimis Curții doar o parte a acestuia. În cazul volumelor nr. 1, 2 și 9, Guvernul a invocat caracterul strict secret al înscrisurilor, care nu puteau fi dezvăluite publicului, nici măcar unei organizații internaționale. Curtea reamintește însă că, prin ratificarea convenției, statele au acceptat, în condițiile art. 38 din convenție, să furnizeze toate facilitățile necesare pentru a permite examinarea serioasă și efectivă a cererilor. Această obligație implică instituirea oricărei proceduri necesare pentru o comunicare fără restricții și pentru schimbul de documente cu Curtea. În aceste condiții, Guvernul nu se poate limita la invocarea caracterului prezumtiv secret al înscrisurilor solicitate (a se vedea *Timurtaş*, citată anterior, pct. 67, și *Nolan și K. împotriva Rusiei*, nr. 2512/04, pct. 56, 12 februarie 2009). Mai mult, Curtea observă că reprezentanții primului reclamant au putut lua cunoștință de înscrisurile clasificate strict secrete în cursul procedurii penale interne, însă le-a fost imposibil să facă public conținutul lor din cauza angajamentelor de confidențialitate pe care au fost obligați să le semneze (supra, pct. 26). Asta arată că informațiile din înscrisurile respective nu se numără printre cele la care accesul este interzis oricărei persoane cu excepția serviciului de informații sau a funcționarilor de rang înalt (a se vedea, în același sens, *Nolan și K.*, citată anterior, pct. 56). Pe de altă parte, reiese din nota SRI prezentată de Guvern că acesta din urmă avea el însuși dreptul de a decide, după caz, declasificarea înscrisurilor respective, însă nu a făcut acest lucru și, în orice caz, nu și-a motivat refuzul sau nu a explicat de ce nu intenționa să procedeze astfel. De altfel, acesta nu a avut în vedere să solicite, în temeiul art. 33 § 2 și 3 din Regulamentul Curții, confidențialitatea înscrisurilor respective sau să transmită un rezumat al elementelor factuale importante. De asemenea, Guvernul nu a prezentat argumente sau elemente în sprijinul ideii că, pentru examinarea capetelor de cerere formulate de reclamant, cuprinsul documentelor respective nu este decisiv.

73. Referindu-se la importanța pe care o prezintă cooperarea cu un stat pârât în cadrul procedurilor desfășurate în temeiul convenției, precum și la dificultatea stabilirii faptelor specifice prezentei cauze, Curtea consideră că în prezenta cauză statul pârât nu și-a îndeplinit

obligăția, care decurge din art. 38 din convenție, de a-i pune la dispoziție toate facilitățile necesare pentru a putea stabili faptele.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 10 din convenție

74. Potrivit primului reclamant, condamnarea sa penală prin hotărârea definitivă din 13 mai 2002 a Curții Supreme de Justiție a constituit o atingere adusă dreptului său la libertate de exprimare prevăzut la art. 10 din convenție, redactat astfel:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți, care implică datorii și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restricții sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

75. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

76. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Este necesar așadar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Existența unei ingerințe

77. În opinia primului reclamant, condamnarea sa penală a constituit o ingerință în dreptul său la libertatea de exprimare. Guvernul nu contestă acest argument. Curtea consideră că această măsură pronunțată împotriva reclamantului pe motiv că a făcut publice informații secrete și și-a însușit unsprezece casete în vederea fundamentării susținerilor sale se interpretează ca o „ingerință a unei autorități publice” în exercitarea, de către persoana în cauză, a dreptului său la libertatea de exprimare garantat prin art. 10 § 1 din convenție.

78. O asemenea ingerință încalcă art. 10, cu excepția cazului în care, fiind „prevăzută de lege”, viza unul sau mai multe dintre scopurile legitime prevăzute la § 2 și era „necesară într-o societate democratică” pentru îndeplinirea scopului sau scopurilor respective.

2. „Prevăzută de lege”

79. Primul reclamant susține că ingerința nu avea temei legal în dreptul intern. Acesta observă că la data adoptării hotărârii Curții Supreme de Justiție intrase în vigoare Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate, care la art. 24 alin. (5) prevedea următoarele: se interzice clasificarea ca secrete de stat a informațiilor, datelor sau documentelor în scopul ascunderii încălcărilor legii, erorilor administrative, limitării accesului la informațiile de interes public, restrângerii ilegale a exercițiului unor drepturi ale vreunei persoane sau lezării altor interese legitime. Totodată, la vremea respectivă era în vigoare Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, care prevede la art. 13 că informațiile care favorizează sau ascund încălcarea legii de către o autoritate sau o instituție publică nu pot fi incluse în categoria informațiilor clasificate și constituie informații

de interes public. Curtea Supremă de Justiție nu ar fi luat în considerare aceste dispoziții în motivarea hotărârii din 13 mai 2002.

80. Guvernul consideră că ingerința era prevăzută de lege din moment ce condamnarea era întemeiată pe art. 208 C. pen. și art. 19 și 21 din Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională, care erau totodată accesibile și previzibile.

81. Curtea reamintește jurisprudența sa constantă, potrivit căreia formularea „prevăzută de lege” impune nu numai ca măsura incriminată să aibă temei în dreptul intern, ci vizează totodată calitatea legii în cauză: aceasta trebuie să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în efectele ei [a se vedea, de exemplu, *Rekvényi împotriva Ungariei* (MC), nr. 25390/94, pct. 34, CEDO 1999-III]. Condiția previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate ști, începând cu textul prevederii relevante și, după caz, prin intermediul interpretării ei de către instanțe, ce acte și omisiuni angajează răspunderea sa penală (*Karademirci și alții împotriva Turciei*, nr. 37096/97 și 37101/97, pct. 40, CEDO 2005-I).

82. În prezenta cauză, Curtea observă că reclamantul a fost condamnat în temeiul articolelor menționate de Guvern. Prin urmare, concluzionează că măsura avea un temei în dreptul intern. În ceea ce privește calitatea legii în cauză, accesibilitatea acesteia nu a fost pusă la îndoială. În schimb, Curtea nu este convinsă că dreptul intern răspunde cerinței de previzibilitate care decurge din jurisprudența sa. Totuși, Curtea nu consideră necesar să soluționeze această chestiune din moment ce măsura în litigiu este, din alte motive, incompatibilă cu art. 10 din convenție.

3. Scop legitim

83. Primul reclamant consideră că ingerința nu avea niciun scop legitim. Guvernul, la rândul său, este de părere că măsura în litigiu avea ca scop prevenirea și pedepsirea infracțiunilor care aduc atingere siguranței statului.

84. Curtea consideră legitim scopul invocat de Guvern. În prezent, aceasta trebuie să cerceteze dacă ingerința era necesară într-o societate democratică.

4. „Necesară într-o societate democratică”

a) Argumentele părților

85. Primul reclamant afirmă că prin divulgarea faptelor nelegale concrete care au fost săvârșite în cadrul instituției angajatoare nu a făcut decât să își exercite libertatea de exprimare pentru a aduce la cunoștința publicului chestiuni de mare interes public, având legătură cu respectarea vieții private și ascultările fără drept efectuate de serviciile secrete, și care au avut un impact considerabil asupra procesului de democratizare a țării, asupra pluralismului politic și libertății presei. În plus, fără casetele pe care și le-a însușit de la locul de muncă și pe care le-a prezentat în cadrul conferinței de presă, afirmațiile sale nu ar fi avut credibilitate.

86. Acesta subliniază că din bună-credință a făcut publice informațiile de care a luat cunoștință în exercitarea atribuțiilor sale, cu scopul de a pune capăt faptelor nelegale și abuzurilor săvârșite în cadrul SRI, care desfășura activități de poliție politică. Înainte de divulgarea publică, reclamantul discutase despre faptele nelegale respective cu colegii săi și fusese chiar muștrat de superiorul său ierarhic, la ordinul comandantului unității. În aceste condiții, era evident, în opinia sa, că era inutil să îl sesizeze pe comandantul unității, singura persoană care era competentă să aprecieze cererile de autorizare a interceptărilor, sau pe directorul SRI.

87. Reclamantul denunță faptul că temeiul condamnării sale penale îl constituie existența unor acte de autorizare care în realitate au fost emise ulterior interceptării convorbirilor telefonice cu scopul ascunderii faptelor nelegale făcute publice de el. În plus, parchetul și

instanțele l-ar fi împiedicat să demonstreze acest lucru respingându-i cererile de probe având ca obiect prezentarea documentelor relevante și audierea persoanelor angajate de SRI care declaraseră în public, imediat după conferința de presă, că SRI nu efectuase interceptările menționate de reclamant în cadrul conferinței de presă. În subsidiar, acesta susține că din actele de autorizare depuse la dosar nu reiese că persoanele ale căror convorbiri au fost interceptate (oameni politici, jurnaliști și membri ai societății civile) ar fi desfășurat activități reprezentând o amenințare pentru siguranța națională, în actele respective nementionându-se niciun motiv concret. De altfel, și în pofida repetatelor sale cereri în acest sens, existența unei amenințări reale pentru siguranța națională nu ar fi fost examinată niciodată de către parchet sau instanțe.

88. Reclamantul subliniază că, în procedura în fața Curții, întrebările respective au fost lăsate tot fără răspuns deoarece Guvernul a refuzat să transmită actele de autorizare respective și documentele aferente invocând caracterul lor secret. Acesta consideră că, în temeiul art. 24 alin. (5) din Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate și al art. 13 din Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public (supra, pct. 79), documentele sus-menționate constituie „informații de interes public” și nu pot fi așadar clasificate.

89. Potrivit argumentului Guvernului, condamnarea reclamantului era necesară într-o societate democratică dat fiind că aceasta l-a sancționat pe respectivul pentru că a comunicat informații false publicului, în cadrul unei conferințe de presă care a avut un ecou răsunător în media locală și internațională, precum și la nivelul organizațiilor politice și neguvernamentale. Caracterul inexact al informațiilor ar fi dovedit de actele de autorizare a interceptării convorbirilor telefonice depuse la dosarul penal intern, acte care nu au putut fi transmise Curții deoarece fuseseră clasificate ca secrete de stat.

90. De asemenea, Guvernul consideră că, dacă reclamantul se temea de urmărire penală pentru interceptarea neautorizată a convorbirilor telefonice în temeiul art. 20 din Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională, avea posibilitatea de a prezenta plângerea sa conducerii SRI sau, în temeiul art. 16 din legea sus-menționată, de a sesiza Comisia parlamentară pentru exercitarea controlului asupra activității SRI, ceea ce nu a făcut, preferând să îl sesizeze în particular pe deputatul T.C., membru al comisiei menționate, față de care și-a dat acordul pentru organizarea unei conferințe de presă. Pentru instanțele naționale, aceste elemente ar fi justificat existența unui element intențional al infracțiunii de care era învinuit.

91. În cele din urmă, Guvernul menționează că reclamantul nu a fost condamnat la o pedeapsă severă și că, mai ales, a beneficiat de suspendarea executării pedepsei. Mijlocul folosit ar fi fost așadar proporțional cu scopul urmărit.

b) Motivarea Curții

i. Principiile generale aplicabile în prezenta cauză

92. Principala problemă de soluționat este așadar aceea dacă amestecul era o măsură „necesară într-o societate democratică”. Principiile fundamentale în această privință sunt consacrate în jurisprudența Curții și au fost rezumate după cum urmează (*Steel și Morris împotriva Regatului Unit*, nr. 68416/01, pct. 87, CEDO 2005-II):

„(ii) Adjectivul «necesar», în sensul art. 10 § 2, presupune existența unei «nevoi sociale imperioase». Statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere atunci când stabilesc dacă există o astfel de nevoie, dar aceasta este compatibilă cu un control european, în ceea ce privește atât legislația, cât și hotărârile care o aplică, inclusiv cele pronunțate de o instanță independentă. Prin urmare, Curtea este împuternicită să se pronunțe printr-o hotărâre definitivă asupra chestiunii dacă o «restricție» poate fi reconciliată cu libertatea de exprimare protejată de art. 10.

(iii) În exercitarea puterii sale de control, Curtea nu are sarcina de a se substitui autorităților naționale competente, ci mai degrabă de a examina, din perspectiva art. 10, hotărârile pronunțate de acestea în

temeiul puterii lor de apreciere. Acest lucru nu echivalează cu limitarea controlului la a stabili dacă statul pârât și-a exercitat puterea discreționară în mod rezonabil, cu atenție și cu bună-credință; sarcina Curții este de a analiza ingerința incriminată în lumina cauzei în ansamblu și de a stabili dacă a fost «proporțională cu scopul legitim urmărit» și dacă motivele prezentate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt «relevante și suficiente» [...] Procedând astfel, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale au aplicat standarde care erau conforme cu principiile prevăzute la art. 10 și, în plus, că s-au bazat pe o evaluare satisfăcătoare a faptelor relevante [...]

93. În ceea ce privește protecția conferită de convenție avertizorilor proveniți din rândul funcționarilor publici, Curtea a stabilit următoarele principii [*Guja împotriva Moldovei* (MC), nr. 14277/04, pct. 70-78, 12 februarie 2008]:

„[...] [A]rt. 10 se aplică de asemenea sferei profesionale și [...] funcționarii [...] au dreptul la libertate de exprimare [...]. Astfel, aceasta nu uită faptul că angajații au obligația de loialitate, reținere și discreție față de angajatorul lor. Acest lucru este îndeosebi valabil pentru funcționari, dat fiind că însăși natura funcției publice impune reprezentanților acesteia o obligație de loialitate și reținere [...]

Întrucât misiunea funcționarilor dintr-o societate democratică este de a ajuta guvernul să se achite de funcțiile sale, iar populația are dreptul de a se aștepta ca funcționarii să ofere acest ajutor și să nu ridice nicio piedică pentru guvernul ales în mod democratic, obligația de loialitate și reținere prezintă o importanță deosebită în ceea ce îi privește [...]. Mai mult, având în vedere însăși natura poziției lor, funcționarii au adesea acces la informații în privința cărora guvernul, din diverse rațiuni legitime, poate avea un interes în a le proteja confidențialitatea sau caracterul secret. Prin urmare, aceștia sunt în general supuși unei obligații de discreție foarte stricte.

[...] În ceea ce privește reprezentanții funcției publice, fie că sunt funcționari numiți sau personal contractual, Curtea observă că aceștia pot ajunge, în exercitiul misiunii lor, să ia cunoștință de informații interne, eventual de natură secretă, pe care cetățenii au un interes sporit să le vadă divulgate sau făcute publice. Aceasta consideră că semnalarea de către un angajat din sectorul public a unui comportament nelegal sau a unui act ilicit la locul de muncă ar trebui, în anumite circumstanțe, să beneficieze de protecție. Această protecție poate fi necesară în cazul în care funcționarul public în cauză este singura persoană - sau face parte dintr-o categorie restrânsă de persoane - care are cunoștință de ceea ce se întâmplă la locul său de muncă și, astfel, este cea în măsură să acționeze în interesul public, alertând angajatorul sau publicul larg. (...)

Având în vedere obligația de discreție sus-menționată, dezvăluirea ar trebui să fie făcută în primul rând superiorului persoanei în cauză sau altei autorități ori organ competent. O dezvăluire în public nu trebuie avută în vedere decât în ultimă instanță, în cazul în care orice altă acțiune este în mod evident imposibilă [...]. În cadrul aprecierii proporționalității restricției privind libertatea de exprimare, Curtea trebuie, prin urmare, să ia în considerare dacă persoana a avut alte mijloace eficiente de remediere a actului ilicit pe care a intenționat să îl dezvăluie.

La stabilirea proporționalității unei ingerințe în libertatea de exprimare a unui funcționar public într-un astfel de caz, Curtea trebuie, de asemenea, să ia în considerare și alți câțiva factori. În primul rând, trebuie acordată o deosebită atenție interesului public pe care îl implică informația dezvăluită. Curtea reamintește că art. 10 § 2 din convenție nu lasă loc pentru restricții privind libertatea de exprimare în domeniul problemelor de interes general [...]. Într-un sistem democratic, acțiunile sau omisiunile guvernului trebuie să fie supuse unui control atent exercitat nu doar de către puterea legislativă și cea juridică, ci și de către media și opinia publică. Interesul opiniei publice față de o anumită informație poate fi, câteodată, atât de puternic încât să depășească chiar și o obligație de confidențialitate impusă prin lege [...].

Al doilea factor de luat în considerare în acest exercițiu de punere în balanță este autenticitatea informației dezvăluite. Autoritățile de stat competente pot să adopte măsuri cu scopul de a reacționa în mod corespunzător și fără exces la acuzațiile calomnioase lipsite de temei sau formulate cu rea-credință [...]. Mai mult, libertatea de exprimare presupune obligații și responsabilități, iar orice persoană care decide să dezvăluie informații trebuie să verifice atent, în măsura în care circumstanțele permit acest lucru, că aceasta este corectă și de încredere [...].

Pe de altă parte, Curtea trebuie să pună în balanță prejudiciul, dacă este cazul, pe care dezvăluirea în litigiu l-ar putea cauza autorității publice și interesul pe care publicul l-ar putea avea față de dezvăluirea respectivă [...]. În această privință, Curtea poate lua în considerare obiectul dezvăluirii și natura autorității administrative în cauză [...]

Motivația angajatului care face dezvăluirea este un alt factor decisiv pentru a stabili dacă demersul trebuie sau nu să beneficieze de protecție. De exemplu, o acțiune motivată de o doleanță sau o animozitate cu caracter personal ori de perspectiva unui avantaj personal, în special un câștig pecuniar, nu justifică un nivel de protecție deosebit de ridicat [...]. Este important de stabilit așadar dacă, atunci când a făcut dezvăluirea, persoana respectivă a acționat cu bună-credință și cu convingerea că informația este adevărată,

dacă dezvăluirea acestora a fost în interes public și dacă autorul dispunea sau nu de mijloace mai discrete pentru a denunța acțiunile în litigiu.

În cele din urmă, evaluarea proporționalității ingerinței în raport cu scopul legitim urmărit se face printr-o analiză atentă a pedepsei aplicate și a consecințelor acestora [...].”

94. Curtea va examina acum faptele cauzei în lumina principiilor sus-menționate.

ii. Aplicarea principiilor sus-menționate în prezenta cauză

a) *Cu privire la clarificarea aspectului dacă primul reclamant dispunea sau nu de alte mijloace de divulgare*

95. Primul reclamant susține că nu avea la dispoziție niciun alt mijloc eficient de divulgare. Guvernul consideră că respectivul ar fi putut sesiza problema în primul rând superiorilor săi ierarhici și apoi, după caz, Comisiei parlamentare pentru exercitarea controlului asupra activității SRI.

96. În ceea ce privește cea dintâi cale indicată de Guvern, Curtea observă în primul rând că acesta nu a prezentat niciun element care să demonstreze existența, la momentul faptelor, în legislația românească în general și în cea referitoare la SRI în special, a unor prevederi privind divulgarea de către angajați a neregulilor comise la locul de muncă. Se pare așadar că nu era prevăzută nicio procedură în materie și că reclamantul nu putea comunica preocupările sale decât superiorilor săi.

97. Curtea observă că Guvernul nu contestă afirmațiile reclamantului, potrivit cărora acesta comunicase neregulile constatate colegilor săi și șefului compartimentului de supraveghere-înregistrare. Acesta din urmă, conform dispozițiilor comandantului unității, l-a mustrat și l-a sfătuit să renunțe la acuzații. Curtea mai observă că analiza datelor culese, care ar putea justifica interceptarea convorbirilor telefonice, era de competența superiorilor săi și că neregulile constatate îi priveau așadar în mod direct. În aceste condiții, Curtea se îndoiește de eficacitatea oricărei sesizări pe care reclamantul ar fi putut-o adresa superiorilor săi. Acest raționament pare a fi de altfel confirmat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei care, în Rezoluția 1729(2010) referitoare la protecția persoanelor care denunță nereguli (a se vedea secțiunea „Dreptul și practica interne și internaționale relevante” supra), a constatat că în cazul în care nu există căi interne pentru avertizare sau acestea nu funcționează în mod corect, ba chiar nu ar fi rezonabil să existe așteptări ca acestea să funcționeze în mod corect dată fiind natura problemei denunțate de avertizor, ar fi de asemenea indicată protecția persoanei care folosește căi externe. În consecință, Curtea nu este convinsă că eventualele plângeri interne depuse de reclamant ar fi condus la o anchetă și la încetarea neregulilor denunțate.

98. În ceea ce privește a doua cale indicată de Guvern, și anume sesizarea Comisiei parlamentare pentru exercitarea controlului asupra activității SRI, Curtea observă că acesta nu a contestat faptul că reclamantul l-a contactat pe deputatul T.C., membru al comisiei respective. Acesta din urmă l-ar fi informat că mijlocul cel mai bun pentru a dezvălui publicului neregulile constatate în exercitarea atribuțiilor era să țină o conferință de presă. Deputatul considera că dezvăluirea neregulilor respective în fața comisiei din care făcea parte nu ar fi avut niciun efect, având în vedere legăturile dintre președintele comisiei respective și directorul SRI. Astfel, potrivit lui T.C., președintele comisiei ar fi întârziat ancheta pe care aceasta ar fi trebuit să o desfășoare în privința directorului SRI. Cu privire la acest aspect, Curtea constată deficiențele sistemului de control instituit de către stat în ceea ce privește SRI. Astfel, Curtea consideră că atunci când un cetățean informează un reprezentant al poporului cu privire la pretinse nereguli în cadrul unui organism al statului, acest reprezentant, care mai este și membru al comisiei parlamentare pentru exercitarea controlului asupra activității organismului respectiv, trebuie să se sesizeze asupra faptelor și să nu lase totul în seama acțiunii unei persoane private.

Având în vedere cele de mai sus și presupunând că reclamantul a fost îndreptățit să sesizeze comisia sus-menționată, Curtea nu este convinsă că sesizarea oficială a comisiei respective ar fi constituit un mijloc eficace pentru denunțarea neregulilor.

99. Curtea observă că între timp România a optat, prin adoptarea Legii nr. 571/2004, pentru o legislație specifică pentru protecția avertizorilor care ocupă o funcție publică. Asta nu schimbă faptul că modificarea legislativă respectivă, care trebuie salutăată cu atât mai mult cu cât foarte puține state s-au angajat în această direcție (supra, pct. 62), a survenit la mult timp în urma faptelor denunțate de reclamant și nu era aplicabilă acestuia.

100. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că, în circumstanțele specifice ale cauzei, divulgarea faptelor denunțate direct opiniei publice putea fi justificată.

b) Interesul public prezentat de informațiile divulgate

101. Curtea consideră că informațiile divulgate de reclamant prezentau incontestabil un interes public. Interceptarea convorbirilor telefonice prezenta o importanță deosebită într-o societate care s-a confruntat în timpul regimului comunist cu o politică de supraveghere strictă de către serviciile secrete. De altfel, acest lucru este demonstrat de largă acoperire mediatică de care a beneficiat conferința de presă din 13 mai 1996, după cum o atestă documentele depuse la dosar atât de către reclamant, cât și de către Guvern. Mai mult, societatea civilă era afectată în mod direct de informațiile divulgate, convorbirile telefonice ale oricărei persoane putând fi interceptate.

102. Pe de altă parte, însăși Curtea a fost preocupată să se convingă în repetate rânduri de existența unor garanții corespunzătoare și suficiente împotriva abuzurilor în materie întrucât un sistem de supraveghere secretă destinat apărării siguranței naționale implică riscul de a submina, ba chiar de a distruge, democrația sub pretextul apărării ei (*Klass și alții împotriva Germaniei*, 6 septembrie 1978, pct. 49-50, seria A nr. 28, și *Rotaru*, citată anterior, pct. 59-60).

103. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că informațiile divulgate de reclamant aveau legătură cu abuzurile comise de înalți funcționari și cu fundamentele democratice ale statului. Nu mai există nicio îndoială că este vorba despre chestiuni foarte importante care aparțin dezbaterii politice într-o societate democratică, asupra cărora opinia publică are un interes legitim de a fi informată.

104. Totuși, trebuie remarcat că instanțele interne nu au ținut seama de argumentul reclamantului, referitor la interesul public prezentat de informațiile divulgate și de impactul acestuia asupra exercitării libertății sale de exprimare, demers care ar fi fost compatibil cu normele convenției (a se vedea, de asemenea *Wojtas-Kaleta împotriva Poloniei*, nr. 20436/02, pct. 49, 16 iulie 2009).

c) Autenticitatea informațiilor divulgate

105. Curtea observă mai întâi că autenticitatea informațiilor divulgate de către reclamant este motiv de controversă între părți.

Reclamantul consideră că a divulgat cu bună-credință informații a căror veracitate a încercat să o demonstreze în fața autorităților judiciare interne.

În această privință, reclamantul susține în primul rând că temeiul condamnării sale penale îl constituie existența unor acte de autorizare care de fapt au fost emise ulterior interceptării convorbirilor telefonice cu scopul ascunderii încălcărilor pe care le-a făcut publice. În plus, parchetul și instanțele l-ar fi împiedicat să demonstreze acest lucru respingându-i cererile de probe având ca obiect prezentarea documentelor relevante și audierea persoanelor angajate de SRI care declaraseră public, imediat după conferința de presă, că SRI nu efectuase interceptările menționate de reclamant în cadrul conferinței de presă.

În al doilea rând, acesta susține că din actele de autorizare depuse la dosar nu reiese că persoanele ale căror convorbiri erau interceptate (oameni politici, jurnaliști și membri ai

societății civile) ar fi desfășurat activități reprezentând o amenințare pentru siguranța națională, în actele respective nementionându-se niciun motiv concret. De altfel, existența unei amenințări reale pentru siguranța națională nu ar fi fost examinată niciodată de către parchet sau instanțe, în pofida repetatelor sale cereri în acest sens.

106. La rândul său, Guvernul consideră că reclamantul a făcut publice informații false. Inexactitatea informațiilor respective ar fi atestată de actele de autorizare a interceptării convorbirilor telefonice emise anterior începerii interceptărilor și depuse la dosarul penal intern de către SRI.

107. În examinarea sa, Curtea va ține seama de principiul stabilit în Rezoluția Adunării Parlamentare 1729(2010) referitoare la protecția persoanelor care denunță nereguli, conform căruia „orice avertizor trebuie considerat ca acționând cu bună-credință, cu condiția să existe motive rezonabile pentru a crede că informația divulgată este adevărată, chiar dacă ulterior se dovedește contrariul, precum și cu condiția să nu existe obiective ilicite sau contrare eticii” (a se vedea pct. 6.2.4 din rezoluție, pct. 63 supra; și, *mutatis mutandis*, *Heinisch împotriva Germaniei*, nr. 28274/08, pct. 80, 21 iulie 2011). Pe de altă parte, „[l]egislația relevantă ar trebui să asigure avertizorilor de bună-credință o protecție fiabilă împotriva oricărei forme de represalii printr-un mecanism de aplicare care ar permite să se verifice realitatea acțiunilor denunțate de către avertizor” (pct. 6.2.4 din aceeași rezoluție).

108. În prezenta cauză, Curtea observă că mai multe elemente sprijineau afirmațiile reclamantului potrivit cărora s-au efectuat interceptări telefonice fără drept în cadrul SRI. Astfel, reclamantul a constatat că toate rubricile din registrul compartimentului, în care se făceau înregistrări cu creionul, nu erau complete, că nu exista concordanță între persoana indicată în registru ca fiind proprietar al postului telefonic și titularul real, precum și că fuseseră puși sub ascultare un număr considerabil de jurnaliști, politicieni și oameni de afaceri, mai ales după afacerile răsunătoare menționate în presă (supra, pct. 8). Toate aceste indicii au consolidat convingerea reclamantului în sensul inexistenței unor circumstanțe care să constituie o amenințare la adresa siguranței naționale și să justifice interceptarea convorbirilor telefonice ale persoanelor în cauză, respectiv cu privire la lipsa oricărui act de autorizare în acest sens emis de procuror. De altfel, aceste elemente nu par a fi contestate de Guvern.

109. Este necesar să se observe, de altfel, că reclamantul a contestat în fața parchetului și a instanțelor interne autenticitatea și temeinicia actelor de autorizare a interceptării prezentate de SRI. Tribunalul Militar, prin încheierea din 14 martie 1997, a dispus ca SRI să depună la dosar actele de autorizare a punerii sub ascultare a posturilor telefonice vizate de casetele făcute publice de către reclamant în cadrul conferinței de presă. În ceea ce privește, însă, documentația aferentă cererilor de autorizare, precum și repercusiunile interceptărilor în plan penal, tribunalul a considerat că acestea nu erau în centrul cauzei. Referitor la registrul parchetului în care se consemnează actele de autorizare a interceptării, tribunalul a constatat că cererile SRI și actele de autorizare emise de parchet aveau date certificate de autoritățile publice, precum și că autenticitatea acestora nu putea fi verificată decât prin intermediul unei proceduri de certificare a autenticității, pe care reclamantul a refuzat să o inițieze (supra, pct. 32). În hotărârea din 20 octombrie 1998, confirmată de instanțele superioare, Tribunalul Militar s-a limitat să constate că interceptările convorbirilor telefonice fuseseră realizate în temeiul unor acte de autorizare emise de procurori și depuse la dosar. Deși se poate admite că autenticitatea cererilor și a actelor de autorizare nu putea fi verificată decât prin intermediul unei proceduri de certificare a autenticității, pe care reclamantul nu a inițiat-o, Curtea nu înțelege de ce instanțele au refuzat să examineze temeinicia acestora, adică eventuala existență a unor circumstanțe care să constituie o amenințare la adresa siguranței naționale și să justifice interceptarea convorbirilor în litigiu.

110. Cu certitudine, Curtea nu se poate substitui statelor semnatare ale convenției în definirea intereselor lor naționale, domeniu care aparține în mod tradițional nucleului dur al suveranității statale (*Stoll*, citată anterior, pct. 137). De asemenea, Curtea nu are sarcina,

atunci când exercită controlul său, de a se substitui instanțelor interne competente, ci de a verifica din perspectiva art. 10 hotărârile pe care acestea le-au pronunțat în temeiul puterii lor de apreciere (supra, pct. 92). În plus, echitatea procedurii și garanțiile pe care le oferă sunt, de asemenea, elemente care trebuie luate în considerare atunci când se evaluează proporționalitatea atingerii aduse libertății de exprimare, garantată de art. 10 din convenție (*Boldea împotriva României*, nr. 19997/02, pct. 47, 15 februarie 2007; pentru modul de aplicare într-o cauză care face referire la un avertizor, a se vedea *Marcenko împotriva Ucrainei*, nr. 4063/04, pct. 48, 19 februarie 2009). Decurge de aici că i se solicită Curții să verifice dacă, în prezenta cauză, aplicarea dispozițiilor legislației privind siguranța statului sunt constrângătoare pentru judecător într-o așa măsură încât îl împiedică să realizeze o punere în balanță a intereselor aflate în joc și să rețină un eventual motiv de justificare nelegal întemeiat pe protecția intereselor legitime. O astfel de imposibilitate ar reprezenta într-adevăr un obstacol în calea verificării justificării unei ingerințe în exercitarea drepturilor protejate de art. 10 din convenție (*Stoll*, citată anterior, pct. 137–138).

111. În prezenta cauză, trebuie să se constate că instanțele au refuzat să verifice dacă respectiva clasificare „strict secret” părea justificată având în vedere eventualele date culese de SRI și să răspundă la întrebarea dacă interesul menținerii confidențialității informațiilor prevala față de interesul public de a lua cunoștință de pretinsele interceptări fără drept. În opinia Curții, instanțele interne nu au urmărit să examineze cauza sub toate aspectele, limitându-se la a constata doar existența actelor de autorizare impuse prin lege. Or, după cum s-a arătat mai sus, apărarea reclamantului implica două aspecte, și anume, pe de o parte, inexistența actelor de autorizare și, pe de altă parte, absența unor circumstanțe care să constituie o amenințare la adresa siguranței naționale și să justifice pretinsa interceptare a convorbirilor telefonice ale unui mare număr de oameni politici, jurnaliști și membri ai societății civile.

112. În plus, Guvernul nu a prezentat Curții documente relevante și convingătoare pentru a justifica clasificarea „strict secret” a informațiilor divulgate de reclamant; în fapt, acesta a refuzat să pună la dispoziție întregul dosar penal intern, care include cererile SRI și actele de autorizare emise de procuror. În aceste condiții, Curtea nu se poate baza decât pe copii ale documentelor furnizate de reclamant cu privire la interceptarea convorbirilor telefonice ale celui de-al doilea dintre aceștia, domnul Toma. Or, din aceste documente reiese că atât cererea SRI, cât și actul de autorizare emis de procuror în privința sa nu conțineau nicio motivare.

113. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că primul reclamant avea motive rezonabile să creadă că informațiile divulgate erau adevărate. Refuzul autorităților judiciare de a-i permite să facă dovada temeiniciei acestor afirmații nu poate conduce la concluzia că informațiile divulgate erau lipsite de orice temei factual sau că erau afirmații formulate cu ușurință.

d) Prejudiciul cauzat SRI

114. În prezent, este necesar să se verifice dacă divulgarea faptelor nelegale pretins comise în cadrul SRI era de natură să cauzeze „un prejudiciu considerabil” intereselor SRI (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Hadjianastassiou împotriva Greciei*, 16 decembrie 1992, pct. 45 *in fine*, seria A nr. 252, cauză privind interese militare și siguranța națională *stricto sensu*, și *Stoll*, citată anterior, pct. 130, care se referă la publicarea de către un jurnalist a unui raport clasificat „confidențial”). În această privință, Curtea constată încă de la început că Guvernul nu a invocat existența unui astfel de prejudiciu în fața Curții.

115. Cu siguranță, Curtea admite că este în interesul general să se mențină încrederea cetățenilor în respectarea principiului legalității de către serviciile de informații ale statului. Totodată, cetățeanul are interesul ca neregulile imputate unei instituții publice să conducă la o anchetă și unele clarificări. Acestea fiind spuse, Curtea consideră că interesul general pentru divulgarea unor informații privind acțiuni nelegale în cadrul SRI este atât de important într-o

societate democratică încât depășește interesul de a menține încrederea publicului în această instituție. Curtea reamintește în acest sens că o discuție liberă privind problemele de interes public este esențială într-un stat democratic și este important ca cetățenii să nu fie descurajați să se pronunțe asupra unor astfel de probleme (*Barfod împotriva Danemarcei*, 22 februarie 1989, pct. 29, seria A nr. 149).

e) Buna-credință a primului reclamant

116. Primul reclamant își justifică acțiunea prin dorința de a se asigura că o instituție publică respectă legile române, și în primul rând Constituția. Guvernul nu contestă acest argument.

117. Curtea observă că reclamantul și-a declarat intențiile în cursul conferinței de presă din 13 mai 1996 și ulterior în fața instanțelor. Curtea nu vede niciun motiv să creadă că reclamantul ar fi fost motivat de dorința de a obține un avantaj personal în urma acțiunii sale, că ar fi avut o nemulțumire personală față de angajator sau că ar fi fost condus de orice altă intenție ascunsă. Acestea sunt de altfel susținute de faptul că persoana în cauză a ales să nu se adreseze direct presei, pentru a obține o foarte largă audiență, ci s-a îndreptat mai întâi către un membru al Comisiei parlamentare pentru exercitarea controlului asupra activității SRI (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Heinisch*, citată anterior, pct. 86).

118. Prin urmare, Curtea concluzionează că reclamantul era animat de intențiile declarate de acesta și că a acționat cu bună-credință.

f) Severitatea sancțiunii

119. În cele din urmă, Curtea observă că reclamantul a fost condamnat penal la o pedeapsă cu închisoarea de doi ani cu suspendarea executării. Această sancțiune nu numai că a avut repercusiuni extrem de negative asupra carierei sale, dar risca, de asemenea, să aibă un efect de descurajare asupra altor agenți SRI și să-i descurajeze să semnaleze fapte nelegale. În plus, ținând seama de ecoul pe care l-a avut cauza reclamantului în mass-media, sancțiunea putea avea un efect de descurajare nu doar asupra agenților SRI, ci și asupra altor funcționari publici și angajați (*Guja*, citată anterior, pct. 95; *Heinisch*, citată anterior, pct. 91).

iii. Concluzie

120. Conștientă de importanța dreptului la libertatea de exprimare în privința problemelor de interes general, de dreptul funcționarilor și al altor angajați de a semnală conduitele sau actele nelegale observate de aceștia la locul lor de muncă, de obligațiile și responsabilitățile angajaților față de angajatorii lor și de dreptul acestora de a-și gestiona personalul, Curtea, după ce a reflectat asupra diferitelor interese aflate în joc, concluzionează că atingerea adusă dreptului la libertatea de exprimare a primului reclamant, în special a dreptului său de a comunica informații, nu era „necesară într-o societate democratică”.

Prin urmare, a fost încălcat art. 10 din convenție.

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 și § 3 lit. d) din convenție

121. Primul reclamant denunță o încălcare a dreptului său la un proces echitabil și invocă art. 6 § 1 și § 3 d) din convenție, ale cărui părți relevante sunt redactate după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul: [...]

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării [...]”.

A. Cu privire la capătul de cerere întemeiat pe nerespectarea dreptului la un proces echitabil și a principiului egalității armelor

122. Primul reclamant s-a plâns de respingerea de către procurorul militar, în cursul instrumentării cauzei și, ulterior, de către Tribunalul Militar și de către Curtea Militară de Apel, a mai multor cereri de probe care erau decisive pentru examinarea învinuirilor care îi erau aduse. Pe de altă parte, acesta susține că instanțele au luat în considerare un proces-verbal întocmit de procurorul însărcinat cu efectuarea cercetării la 19 iulie 1996, cu ocazia deplasării sale la sediul SRI, în absența reclamantului și a avocatului său. În cele din urmă, în observațiile scrise transmise Curții la 16 aprilie 2008, reclamantul se plânga, pentru prima dată, că mijloacele de probă esențiale pe baza cărora a fost condamnat nu i-ar fi fost puse la dispoziție fiind declarate „secrete de stat”.

1. Cu privire la admisibilitate

123. În ceea ce privește partea din capătul de cerere prin care reclamantul susține că instanțele ar fi luat în considerare un proces-verbal întocmit de procurorul însărcinat cu efectuarea cercetării la 19 iulie 1996, cu ocazia deplasării sale la sediul SRI, în absența reclamantului și a avocatului său, Curtea observă că reclamantul a omis să invoce acest motiv în fața instanțelor interne. Rezultă că această parte a capătului de cerere trebuie respinsă pentru neepuizarea căilor de atac interne, în temeiul art. 35 § 1 și 4 din convenție.

124. În ceea ce privește afirmația reclamantului privind lipsa accesului la mijloacele de probă esențiale declarate „secrete de stat”, Curtea consideră că este puțin credibilă. Astfel, concluziile prezentate de reclamant în cursul procedurii penale îndreptate împotriva sa se bazează, printre altele, pe înscrisurile din volumele dosarului clasificate „secrete” (supra, pct. 40 *in fine*). Pe de altă parte, acel acces este coroborat cu faptul că avocații săi au fost obligați să semneze declarații scrise prin care s-au angajat să nu divulge informațiile clasificate „strict secrete” în temeiul legislației interne (supra, pct. 26). În orice caz, Curtea observă că această parte a capătului de cerere a fost formulată pentru prima dată la 16 aprilie 2008, adică la peste șase luni de la încetarea procedurii penale împotriva acestuia. Reiese că această parte a capătului de cerere este, de asemenea, tardivă și trebuie să fie respinsă în temeiul art. 35 § 1 și 4 din convenție.

125. În ceea ce privește restul capătului de cerere, Curtea constată că nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Este necesar așadar să fie declarat admisibil.

2. Cu privire la fond

126. Reclamantul consideră că refuzul autorităților naționale de a administra anumite probe pentru a verifica autenticitatea actelor de autorizare a interceptării și justificarea lor legală în raport cu legislația privind siguranța națională, elemente-cheie în cadrul procedurii penale care a dus la condamnarea sa, a încălcat dreptul său la un proces echitabil, precum și principiul egalității armelor.

127. Guvernul consideră că atât principiul respectării egalității armelor, cât și principiul contradictorialității au fost respectate în prezenta cauză, întrucât instanțele s-au pronunțat pe baza probelor propuse de reclamant sau administrate din oficiu. Prin respingerea anumitor cereri de probe formulate de reclamant, instanțele și-ar fi motivat decizia. În cele din urmă, Guvernul observă că, astfel cum rezultă din partea introductivă a hotărârii pronunțate în primă instanță, în care sunt enumerate probele depuse în cadrul procedurii, documentele incluse în volumele „strict secrete” nu au fost luate în considerare. Pe de altă parte, acesta consideră că principiul contradictorialității nu implică în mod necesar ca toate probele să fie prezentate în

ședință publică în fața inculpatului. În prezenta cauză, motivarea SRI referitoare la siguranța națională și protecția metodelor de investigare a infracțiunilor ar fi constituit o justificare serioasă în raport cu acest principiu.

128. Curtea reamintește că admisibilitatea probelor intră în primul rând sub incidența normelor de drept intern și că, în principiu, este sarcina instanțelor naționale să evalueze mijloacele de probă adunate de acestea. Misiunea încredințată, prin convenție, Curții nu este aceea de a se pronunța dacă anumite probe au fost admise în conformitate cu legea, ci de a verifica dacă procedura considerată în ansamblul său, inclusiv modalitatea de prezentare a mijloacelor de probă, a avut un caracter echitabil (*Van Mechelen și alții împotriva Țărilor de Jos*, 23 aprilie 1997, pct. 50, *Culegere de hotărâri și decizii 1997–III*).

129. În plus, dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 § 1 din convenție, înglobează, printre altele, dreptul părților în proces de a prezenta observațiile pe care le consideră relevante pentru cauza lor. Întrucât convenția nu vizează garantarea unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci a unor drepturi concrete și efective (*Artico împotriva Italiei*, 13 mai 1980, pct. 33, seria A nr. 3), acest drept nu poate fi considerat efectiv decât dacă aceste observații sunt cu adevărat „înțelese”, adică examinate cu atenție de instanța sesizată. Altfel spus, art. 6 implică în special în sarcina „instanței” obligația de a efectua o examinare efectivă a motivelor, argumentelor și probelor propuse de părți, cu excepția cazului în care se apreciază relevanța acestora [*Perez împotriva Franței* (MC), nr. 47287/99, pct. 80, CEDO 2004–I, și *Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos*, 19 aprilie 1994, seria A nr. 288].

130. În ceea ce privește prezenta cauză, Curtea observă că reclamantul solicitase administrarea mai multor mijloace de probă pentru a demonstra că actele de autorizare fuseseră emise de procuror după interceptarea convorbirilor telefonice și că, în orice caz, nu erau justificate de motive legate de siguranța statului (supra, pct. 30). Curtea ia act de faptul că, prin decizia din 14 martie 1997, Tribunalul Militar a declarat că mijlocele de probă sus-menționate erau lipsite de relevanță. În ceea ce privește în special documentația aferentă cererilor de autorizare, declarațiile privind urmările interceptărilor telefonice și cele nouă plângeri penale, tribunalul a considerat că acestea nu erau utile cauzei respective. Referitor la registrul Parchetului în care se consemnau actele de autorizare a interceptării, tribunalul a constatat că cererile SRI și actele de autorizare emise de Parchet aveau date certificate de autoritățile publice și că autenticitatea acestora nu putea fi verificată decât prin intermediul unei proceduri de certificare a autenticității. Prin decizia din 7 iunie 1999, Curtea Militară de Apel a respins și cererile de probe sus-menționate, pronunțându-se că probele în cauză fuseseră deja administrate.

131. Curtea reamintește că, din perspectiva art. 10 din convenție (supra, pct. 111), a constatat că refuzând să verifice dacă părea justificată clasificarea „strict secret” în lumina eventualelor date culese de SRI, precum și să răspundă la întrebarea dacă interesul păstrării confidențialității informațiilor prevala asupra interesului public de a lua cunoștință de presupusele interceptări fără drept, instanțele interne nu s-au străduit să examineze cauza sub toate aspectele, limitându-se la a constata doar existența actelor de autorizare prevăzute de lege. Or, era vorba despre un argument esențial în apărarea reclamantului, pe care instanțele l-au lăsat fără răspuns.

132. Aceste elemente îi sunt suficiente Curții pentru a concluziona că această cauză care a condus la condamnarea penală a reclamantului nu a fost soluționată într-un mod echitabil. În concluzie, a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție.

B. Cu privire la capătul de cerere întemeiat pe lipsa independenței și a imparțialității instanțelor

133. Primul reclamant susține că Tribunalul Militar și Curtea Militară de Apel nu pot fi considerate „instanțe independente și imparțiale” în sensul art. 6 § 1 din convenție, dat fiind că acestea sunt instanțe militare în compunerea cărora intră judecători militari subordonați

Ministerului Apărării, în timp ce el nu mai era ofițer activ, ci fusese trecut în rezervă și, prin urmare, avea statut de „civil”. În plus, reclamantul susține că Tribunalului Militar i-a lipsit imparțialitatea prin prisma declarațiilor făcute de C.L., președintele completului de judecată: „O să-l rad pe Bucur”.

134. Curtea observă încă de la început că cererea formulată de reclamant are două capete, care trebuie examinate separat: pe de o parte, lipsa independenței și a imparțialității obiective a instanțelor militare și, pe de altă parte, lipsa imparțialității subiective a Tribunalului Militar.

1. Pretinsa lipsă a independenței și a imparțialității obiective a instanțelor militare

135. Primul reclamant evidențiază că, în temeiul Legii nr. 54 din 9 iulie 1993, judecătorii din cadrul instanțelor militare sunt ofițeri activi și angajați ai armatei, care trebuie să se supună disciplinei militare și în cazul cărora problemele legate de promovare și de sancționare revin Ministerului Apărării. În plus, instanțele nu ar fi demonstrat independență față de acuzare, reprezentată de Parchetul militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, compus din ofițeri activi subordonați Ministerului Apărării.

În ceea ce privește faptul că Secția Penală din cadrul Curții Supreme de Justiție s-a pronunțat asupra recursului formulat de reclamant, acesta din urmă consideră că aspectul respectiv nu constituie un remediu pentru cererea întemeiată pe art. 6, întrucât Curtea Supremă de Justiție s-a pronunțat doar asupra chestiunilor de drept și nu a procedat la o nouă administrare a probelor.

136. Guvernul consideră că reclamantul nu poate invoca o temere legată de lipsa imparțialității sau a independenței instanțelor militare în măsura în care, la momentul producerii faptelor, avea calitatea de cadru militar. Acesta consideră că instanțele militare care au soluționat cauza penală împotriva reclamantului au întrunit pe deplin condițiile de independență și de imparțialitate și subliniază că în ultimă instanță cauza a fost judecată de o instanță obișnuită, respectiv Curtea Supremă de Justiție.

137. Având în vedere că cererea reclamantului se referă în principal la pretinsa lipsă a independenței judecătorilor militari și că persoana în cauză a invocat aceleași argumente – respectiv apartenența judecătorilor militari la structura armatei și faptul că acuzarea era reprezentată de Parchetul Militar, compus din ofițeri activi – pentru a contesta imparțialitatea instanțelor militare, Curtea va examina cele două chestiuni împreună (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Incal împotriva Turciei*, 9 iunie 1998, pct. 65, *Culegere 1998-IV*, și *Maszni împotriva României*, citată anterior, pct. 54).

138. Curtea observă, de la bun început, că în prezenta cauză este vorba despre o procedură penală derulată în fața instanțelor militare, în cadrul căreia era judecat un cadru militar învinuit de săvârșirea unei infracțiuni în legătură cu exercitarea funcției sale. În ceea ce privește susținerea reclamantului potrivit căreia avea statut de „civil” în sensul regulamentelor în domeniul militar, întrucât fusese trecut în rezervă înainte de trimiterea lui în judecată, Curtea observă că persoana în cauză a fost adusă în fața justiției pentru fapte comise atunci când avea calitatea de cadru militar activ, statut care implica obligații specifice față de Ministerul Apărării. Așadar, nu era vorba despre un simplu civil judecat pentru fapte conexe celor comise de un militar, în temeiul art. 35 C. proc. pen. (a se vedea, *a contrario*, *Maszni*, citată anterior, pct. 53).

139. Curtea reamintește că prin convenție nu se interzice instanțelor militare să se pronunțe asupra unor acuzații în materie penală formulate împotriva membrilor personalului militar, cu condiția să fie respectate garanțiile de independență și de imparțialitate prevăzute de art. 6 § 1 [*Morris împotriva Regatului Unit*, nr. 38784/97, pct. 59, CEDO 2002-I, *Cooper împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 48843/99, pct. 106, CEDO 2003-XII, și *Ergin împotriva Turciei* (nr. 6), nr. 47533/99, pct. 40, CEDO 2006-VI]. Pentru a stabili dacă o instanță poate fi considerată „independentă” – în special în raport cu executivul și cu părțile – Curtea a ținut seama de modalitatea de numire și de durata mandatului membrilor, precum și de existența

unor garanții împotriva unor presiuni externe (*Le Compte, Van Leuven și De Meyere împotriva Belgiei*, 23 iunie 1981, seria A nr. 43, pct. 55, și *Campbell și Fell împotriva Regatului Unit*, 28 iunie 1984, pct. 78, seria A nr. 80).

140. Curtea observă că, precum în cauza *Begu*, citată anterior, la momentul producerii faptelor, modalitatea de numire și durata mandatului membrilor instanțelor militare erau reglementate prin dispozițiile Legii nr. 54 din 9 iulie 1993 privind organizarea instanțelor și parchetelor militare. Astfel, judecătorii militarii aveau aceeași formare profesională ca și omologii lor civili și beneficiau de aceleași garanții constituționale ca și aceștia, în măsura în care erau numiți de Președintele Republicii la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, erau inamovibili și se bucurau de stabilitate. Aceștia nu trebuiau să răspundă pentru deciziile lor în fața executivului [*Yavuz împotriva Turciei* (dec.), nr. 29870/96, 25 mai 2000]. În prezenta cauză, era necesar ca președintele completului de judecată și procurorul care au instrumentat cauza să aibă cel puțin același grad militar ca și acuzatul, pentru a evita presiunile care puteau fi exercitate asupra magistraților. În plus, procedura urmată de aceste instanțe era cea prevăzută de Codul de procedură penală și prevedea dreptul acuzatului de a recuza orice membru al instanței militare, precum și confidențialitatea deliberărilor. De asemenea, cauza reclamantului a fost soluționată în ultimă instanță de Curtea Supremă de Justiție, instanță de drept comun.

141. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că, în prezenta cauză, dreptul reclamantului de a fi judecat de o instanță independentă și în mod obiectiv imparțială a fost respectat. Rezultă că această parte a capătului de cerere este în mod vădit nefondată și trebuie respinsă în temeiul art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din convenție.

2. Pretinsa lipsă a imparțialității subiective a Tribunalului Militar

142. Reclamantul apreciază că Tribunalului Militar i-a lipsit imparțialitatea prin prisma declarațiilor făcute de C.L., președintele completului de judecată, care ar fi spus „[o] să-l rad pe Bucur”. Reclamantul subliniază că judecătorul C.L. se făcuse deja remarcat prin afirmații excesive în cariera sa anterioară de avocat și adaugă că acesta a jucat un rol important în desfășurarea procesului penal, întrucât a respins cererea reclamantului prin care acesta solicita administrarea probelor prin intermediul cărora intenționa să demonstreze caracterul nelegal al interceptărilor. În cele din urmă, reclamantul consideră că o cerere de recuzare ar fi fost iluzorie și menționează, în acest sens că, în cadrul recursului, cererea sa de recuzare a completului de judecată al Curții Supreme fusese respinsă.

143. Guvernul contestă autenticitatea afirmațiilor atribuite judecătorului C.L. și subliniază că niciun înscris de la dosar nu se coroborează cu această alegație a reclamantului. Articolul din ziarul *România Mare*, la care face trimitere reclamantul, a apărut la 24 octombrie 1997, dată la care judecătorul C.L. își încetase deja activitatea. În plus, Guvernul susține că judecătorul C.L. nu mai făcea parte din completul de judecată la momentul adoptării hotărârii Tribunalului Militar și că, în orice caz, reclamantul ar fi putut solicita recuzarea acestuia.

144. Curtea reamintește că utilizarea în public de către președintele sau membrul unei instanțe sesizate cu soluționarea unei cauze a unor expresii care implică o apreciere negativă a cauzei uneia dintre părți este incompatibilă cu cerințele de imparțialitate ale oricărei instanțe, cerințe consacrate în art. 6 § 1 din convenție (*Buscemi împotriva Italiei*, nr. 29569/95, pct. 67–68, CEDO 1999–VI, și *Lavents împotriva Letoniei*, nr. 58442/00, pct. 118, 28 noiembrie 2002).

145. În prezenta cauză, ținând seama de elementele de care dispune, Curtea consideră că alegația reclamantului nu este susținută îndeajuns. Astfel, Curtea constată că articolul apărut în ziarul *România Mare* nu face altceva decât să reia cuvintele pe care reclamantul le-a atribuit judecătorului C.L. și nu permite să se stabilească dacă judecătorul le-a susținut în fața presei sau dacă reclamantul le-a relatat acesteia. De altfel, reclamantul nu l-a recuzat pe respectivul judecător.

Rezultă că această parte a capătului de cerere este în mod vădit nefondată și trebuie respinsă în temeiul art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din convenție.

C. Cu privire la capătul de cerere întemeiat pe durata procedurii

146. Reclamantul consideră că durata procedurii penale împotriva sa a fost excesivă. Acesta subliniază că, și în condițiile amânării ședințelor, instanțele ar fi trebuit să se asigure ca durata totală a procedurii să fie rezonabilă, mai ales că, în speță, procedura a fost soluționată exclusiv pe baza mijloacelor de probă în acuzare.

147. Guvernul contestă acest argument.

148. În ceea ce privește data începerii procedurii, Curtea observă în primul rând că art. 6 din convenție vizează, în materie penală, o persoană învinuită de o infracțiune. De altfel, în contextul convenției, cuvintele „acuzat” și „acuzatie în materie penală” corespund unei noțiuni autonome și trebuie interpretate prin trimitere la o situație materială și neformală. În acest sens, Curtea a apreciat deja că reprezintă o acuzație nu doar notificarea oficială a învinuirii de a fi săvârșit o infracțiune, ci orice măsură care are repercusiuni importante asupra situației suspectului (*Eckle împotriva Germaniei*, 15 iulie 1982, pct. 73, seria A nr. 51). În prezenta cauză, Curtea consideră că data începerii procedurii este 20 mai 1996, dată la care reclamantul a dat prima declarație în fața procurorului militar. Procedura s-a încheiat prin hotărârea Curții Supreme de Justiție din 13 mai 2002. Prin urmare, a durat aproximativ 6 ani, parcurgând trei grade de jurisdicție.

149. Curtea reamintește că în aprecierea caracterului rezonabil al duratei unei proceduri se ține seama de circumstanțele cauzei și, având în vedere criteriile consacrate prin jurisprudența sa, în special de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului și de cel al autorităților competente, precum și de importanța litigiului pentru persoanele interesate [a se vedea, printre multe altele, *Frydlender împotriva Franței* (MC), nr. 30979/96, pct. 43, CEDO 2000–VII].

150. În prezenta cauză, Curtea observă că unica etapă care ar putea ridica probleme este cea care s-a derulat înaintea Curții Supreme de Justiție și care acoperă jumătate din durata totală a procedurii. Cu toate acestea, Curtea constată că perioada respectivă se datorează în principal cererilor repetate de amânare a ședinței formulate de reclamant, care a dorit să fie reprezentat de un avocat ales sau să-și formuleze singur apărarea. Curtea concluzionează așadar că reclamantul a contribuit în mare măsură la prelungirea procedurii.

151. În consecință, ca urmare a examinării tuturor elementelor care i-au fost prezentate, Curtea apreciază că nu se poate considera că a existat, din cauza autorităților interne, o depășire a termenului rezonabil prevăzut de art. 6 § 1 din convenție în ceea ce privește procedura penală împotriva primului reclamant. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din convenție.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 8 din convenție

152. Al doilea și al treilea reclamant, tată și fiică, consideră că dreptul lor la respectarea vieții private a fost încălcat prin interceptarea fără drept a convorbirilor lor telefonice, între 16 noiembrie 1995 și 13 mai 1996, și prin păstrarea înregistrărilor de către SRI. Aceștia invocă art. 8 din convenție, redactat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertățile altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

153. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne subliniind că: a) al doilea reclamant nu a contestat în fața procurorului superior, în temeiul art. 275–278 C. proc. pen., decizia din 23 octombrie 1996, prin care procurorul a decis că plângerea penală formulată de ziarul A.C. trebuie examinată separat (supra, pct. 23); b) reclamanții nu au sesizat procurorul ierarhic superior procurorului care a emis actul de autorizare a interceptării convorbirilor telefonice, în temeiul art. 13 alin. (4) din Legea nr. 51/1991, care descrie procedura de contestare a valabilității unui astfel de act de autorizare; și c) reclamanții ar fi putut declanșa împotriva SRI o acțiune în răspundere civilă delictuală în cazul în care actul de autorizare ar fi fost anulat de procurorul ierarhic superior conform procedurii citate anterior.

154. Reclamanții susțin că aceste căi de atac invocate de Guvern nu erau eficiente și adecvate. În această privință, reclamanții reamintesc că, la 11 aprilie 1997, cu ocazia audierii sale de către Tribunalul Militar, domnul Toma a denunțat caracterul nelegal al interceptării convorbirilor sale efectuate de la posturile telefonice instalate la domiciliul său și la redacția ziarului A.C. unde lucra, precum și refuzul parchetului de a efectua o anchetă reală ca urmare a plângerii penale formulate în numele ziarului (supra, pct. 34), însă tribunalul nu a dat curs alegațiilor respective. Pe de altă parte, Guvernul nu a oferit niciun exemplu de jurisprudență internă din care să rezulte că, la momentul producerii faptelor, procurorul militar sau un tribunal militar ar fi sancționat o încălcare a dreptului la respectarea vieții private comise de către SRI sau de către orice altă structură militară în detrimentul persoanelor civile.

155. Curtea observă că a examinat deja dispozițiile legale în domeniul interceptării convorbirilor, existente în România, și că a concluzionat, la momentul producerii faptelor, lipsa oricărui control *a priori* al actului de autorizare emis de procuror din partea unui judecător sau a altei autorități independente, precum și a oricărui control *a posteriori* al temeiniciei actului de autorizare respectiv [*Dumitru Popescu împotriva României* (nr. 2), nr. 71525/01, pct. 72–76, 26 aprilie 2007]. Așadar, la momentul producerii faptelor, nu exista o cale de atac efectivă care să permită contestarea la nivel național a ingerinței în dreptul reclamanților la respectarea vieții private ca urmare a interceptării convorbirilor lor telefonice. În consecință, domnul Toma ar fi trebuit să transmită Curții – în numele său și al fiicei sale minore – această parte a capătului de cerere în termen de șase luni de la încetarea situației incriminate (*Begu*, citată anterior, pct. 147).

156. Or, este evident că reclamanții nu au sesizat Curtea decât la 11 noiembrie 2002, adică la peste șase luni după ce au luat cunoștință de interceptarea convorbirilor acestora, și că s-ar putea pune problema tardivității capătului de cerere. Deși Guvernul nu a ridicat nicio excepție cu privire la acest punct, Curtea va examina *proprio motu* problema respectării termenului de șase luni [*Palić împotriva Bosniei și Herțegovinei*, nr. 4704/04, pct. 48, 15 februarie 2011, și *Gadi împotriva Franței* (dec.), nr. 45533/05, 13 ianuarie 2009].

157. Curtea reamintește că termenul de șase luni începe să curgă din momentul în care persoana interesată a luat cunoștință de existența înregistrărilor în cauză, moment care trebuie stabilit în funcție de circumstanțele fiecărei cauze (*Begu*, citată anterior, pct. 148). În prezenta cauză, trebuie să se constate că la 11 aprilie 1997, data audierii sale de către Tribunalul Militar, domnul Toma știa că postul telefonic fix de la domiciliul său și cel instalat la ziarul A.C. au fost puse sub ascultare și că nu au fost eficiente căile de atac pe care a încercat să le exercite (supra, pct. 34). Faptul că a aflat la 29 mai 2003 doar că interceptările păreau să fi fost efectuate în temeiul unui act de autorizare emis de către procuror (supra, pct. 52) nu schimbă această concluzie.

158. Reiese că acest capăt de cerere este tardiv în măsura în care vizează interceptarea convorbirilor telefonice ale celui de-al doilea și ale celui de-al treilea reclamant și trebuie respins în temeiul art. 35 § 1 și 4 din convenție.

159. În schimb, în ce privește păstrarea înregistrărilor, Curtea constată că această parte a capătului de cerere nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 lit. a) din convenție. Pe

de altă parte, Curtea subliniază că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Este necesar așadar să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

160. Guvernul subliniază că, potrivit regulamentului intern al SRI, înregistrările interceptărilor telefonice sunt păstrate doar zece zile, dacă transcrierea lor nu este cerută de unitatea care le-a solicitat. Prin urmare, reclamanții nu aveau de ce să se teamă că datele colectate în temeiul actului de autorizare a interceptării emis pentru perioada 11 noiembrie 1995 – 13 mai 1996 ar fi fost păstrate de SRI.

161. Reclamanții consideră că Legea nr. 51/1991 nu conține nicio garanție împotriva arbitrarului, întrucât nu prevede, printre altele, categoriile de informații care pot fi înregistrate și păstrate. Aceștia fac totodată trimitere la cauza *Rotaru împotriva României*, citată anterior, în care Curtea a constatat deja, în acest sens, neajunsurile Legii nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea SRI.

162. Curtea reamintește că, întrucât convorbirile telefonice sunt cuprinse în noțiunile de „viață privată” și „corespondență”, în sensul art. 8 § 1, citat anterior, interceptarea acestora, memorarea lor într-un registru secret și comunicarea datelor referitoare la „viața privată” a unei persoane se interpretează ca fiind o „ingerință a unei autorități publice” în exercitarea dreptului garantat de art. 8 [a se vedea, printre altele, *Dumitru Popescu (nr. 2)*, citată anterior, pct. 61]. Pentru a nu încălca art. 8, o asemenea ingerință trebuie să fi fost „prevăzută de lege”, să urmărească un scop legitim în sensul § 2 și, în plus, să fie necesară într-o societate democratică pentru îndeplinirea acestui scop.

163. Curtea observă că legislația română aplicabilă în materie de măsuri de supraveghere secretă în legătură cu siguranța națională a fost examinată pentru prima oară în cauza *Rotaru*, citată anterior. În acel context, Curtea a concluzionat că Legea nr. 14/1992, care vizează, printre altele, culegerea și arhivarea datelor, nu conținea garanțiile necesare protejării dreptului persoanelor la viața privată. Legea nu indica cu destulă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul avut în vedere (*Rotaru*, citată anterior, pct. 61). Ulterior, în cauza *Dumitru Popescu*, citată anterior, examinarea minuțioasă a cerințelor legislației care autorizează măsurile de supraveghere în cazul unei presupuse atingeri aduse siguranței naționale, și anume Legea nr. 51/1991, și a obstacolelor factuale potențial întâlnite de orice persoană care se consideră vătămată de o măsură de interceptare a convorbirilor sale, a relevat deficiențe incompatibile cu gradul minim de protecție dorit de supremația dreptului într-o societate democratică. În această din urmă cauză, Curtea a constatat că legea citată anterior nu conținea precizări privind circumstanțele în care puteau fi distruse informațiile obținute prin interceptări telefonice [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Amann împotriva Elveției (MC)*, nr. 27798/95, pct. 78, CEDO 2000–II și, *a contrario*, *Klass*, citată anterior, pct. 52].

164. Curtea constată că, în absența din legislația națională a unor garanții că informațiile obținute ca urmare a unei supravegheri secrete sunt distruse imediat ce nu mai sunt necesare pentru atingerea scopului urmărit (*Klass*, citată anterior, pct. 52), riscul ca înregistrările convorbirilor telefonice ale reclamanților să se afle încă în posesia SRI fără ca reclamanții să aibă acces la acestea este foarte plauzibil. În ceea ce privește argumentul Guvernului potrivit căruia înregistrările convorbirilor reclamanților ar fi fost distruse după zece zile, Curtea observă că, presupunând că regulamentul intern al SRI îndeplinește condițiile unei „legi” accesibile și previzibile, nu se schimbă faptul că distrugerea datelor este subordonată condiției să nu fi existat nicio cerere de transcriere și de transmitere din partea unității care a solicitat interceptarea. Or, în prezenta cauză, Guvernul nu a furnizat Curții niciun înscris care să ateste existența sau absența unei astfel de cereri.

165. Ținând seama de concluziile formulate în cauzele citate anterior și de circumstanțele prezentei cauze, Curtea consideră că reclamanții nu au beneficiat de un grad suficient de

protecție împotriva arbitrariului impus de art. 8 din convenție, în ceea ce privește păstrarea de către SRI a datelor culese în activitatea sa de interceptare a convorbirilor telefonice. Prin urmare, Curtea consideră că, în prezenta cauză, acest articol a fost încălcat.

V. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 13 din convenție

166. Reclamanții susțin că nu au avut la dispoziție nicio cale de atac internă efectivă care să le permită să se plângă de nerespectarea drepturilor garantate prin articolele sus-menționate. Aceștia invocă art. 13 din convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

167. Guvernul contestă acest argument. În ceea ce privește în special capătul de cerere formulat de al doilea reclamant și de al treilea reclamant, întemeiat pe nerespectarea dreptului lor la viață privată, Guvernul consideră că persoanele interesate dispuneau de mai multe căi de atac, detaliate în cadrul excepției sale întemeiate pe neepuizarea căilor de atac interne (supra, pct. 153). Reclamanții au omis să utilizeze aceste căi. În plus, autoritățile naționale au sancționat penal persoana care a făcut publice informațiile privind viața lor privată.

168. Curtea reafirmă că art. 13 din convenție garantează existența în dreptul intern a unei căi de atac care permite prevalarea drepturilor și libertăților din convenție, astfel cum sunt consacrate în aceasta. Dispoziția respectivă are așadar drept consecință impunerea unei căi de atac interne care permite instanței naționale competente să soluționeze conținutul unei „plângeri credibile” întemeiate pe convenție și să ofere măsurile de reparație corespunzătoare, chiar dacă statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere cu privire la modul de a se conforma obligațiilor impuse de această dispoziție.

169. În prezenta cauză, Curtea reamintește că a constatat încălcarea art. 6 (proces echitabil) și a art. 10 din convenție în privința primului reclamant. De asemenea, a constatat încălcarea art. 8 din convenție, ca urmare a păstrării înregistrărilor convorbirilor telefonice ale celui de-al doilea și celui de-al treilea reclamant. În aceste condiții, este necesar ca acest capăt de cerere să fie declarat admisibil în măsura în care vizează articolele citate anterior.

170. Cu toate acestea, în ceea ce privește primul reclamant, Curtea constată că acest capăt de cerere vizează aceleași fapte ca și cele examinate în legătură cu art. 6 și 10 din convenție. Întrucât acest capăt de cerere nu ridică nicio problemă distinctă față de cele deja invocate din perspectiva articolelor sus-menționate, Curtea consideră că nu este necesar să fie examinat separat, pe fond.

171. În ceea ce privește capătul de cerere formulat de cel de al doilea și cel de al treilea reclamant, Curtea a concluzionat deja că nu există în dreptul român nicio dispoziție care permite contestarea deținerii, de către serviciile de informații, a unor date cu privire la viața privată a unei persoane sau să se nege veridicitatea acestor informații (*Rotaru*, citată anterior, pct. 72).

172. În ceea ce privește căile de atac la care face referire Guvernul în prezenta cauză, trebuie să se observe că acestea vizează legalitatea și temeinicia interceptărilor, nu păstrarea datelor cu privire la viața privată. Pe de altă parte, în ceea ce privește contestația adresată procurorului ierarhic superior privind autorizarea interceptării, Curtea a concluzionat deja că nu exista niciun control *a priori* sau *a posteriori* independent [*Dumitru Popescu (nr. 2)*, citată anterior, pct. 72–76].

173. Având în vedere cele menționate anterior, și faptul că nu a fost informată cu privire la adoptarea unei dispoziții care permite să se conteste păstrarea datelor colectate ca urmare a interceptării convorbirilor telefonice, Curtea consideră că cel de al doilea și cel de al treilea reclamant au fost victimele unei încălcări a art. 13 din convenție.

VI. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

174. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciu

175. Primul reclamant solicită Curții „repunerea sa în drepturi, cu toate consecințele care decurg din aceasta” și susține că, în urma încălcării drepturilor sale, și-a pierdut locul de muncă și drepturile salariale aferente. Acesta ar fi trebuit în cele din urmă să se pensioneze din cauza unei boli cronice grave, diagnosticate ulterior evenimentelor în litigiu. De asemenea, solicită 500 000 euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral, având în vedere suferința pe care i-ar fi provocat-o încălcarea gravă a drepturilor sale, precum și absența recunoașterii și a reparației la nivel național a acestor încălcări. Al doilea și al treilea reclamant solicită fiecare 25 000 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral. Al doilea reclamant consideră că supravegherea prelungită și înscrierea sa nejustificată în categoria persoanelor care reprezintă o amenințare la adresa siguranței naționale este de natură să cauzeze suferințe psihice grave. Supravegherea sa ar fi adus totodată atingere principiului protecției surselor jurnalistice, ceea ce l-ar fi împiedicat să își desfășoare activitatea în bune condiții. Al treilea reclamant argumentează că era minor la momentul interceptării convorbirilor sale și că, prin urmare, înscrierea sa nejustificată în categoria persoanelor care reprezintă o amenințare la adresa siguranței naționale i-a cauzat un grav traumatism psihic.

176. Guvernul consideră că primul reclamant nu a dovedit existența unei legături de cauzalitate între pretinsele încălcări ale convenției și prejudiciul material pe care l-ar fi suferit. În plus, subliniază că respectivul a fost trecut în rezervă, dar nu și-a pierdut gradul militar. În cele din urmă, Guvernul apreciază că nu pot fi făcute de către Curte speculații despre posibilul rezultat al unei proceduri în conformitate cu art. 6 § 1 și § 3 lit. d) din convenție. De asemenea, reamintește că art. 408¹ C. proc. pen. prevede posibilitatea de a redeschide o procedură penală în cauzele în care Curtea a constatat o încălcare. În cele din urmă, Guvernul consideră că cererile reclamantilor formulate cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral sunt excesive în raport cu jurisprudența Curții în materie.

177. În ceea ce privește cererea primului reclamant cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul material, Curtea observă că prejudiciul pretins nu a fost susținut de documente justificative. Prin urmare, nu este necesar să se acorde o despăgubire cu acest titlu.

178. În schimb, Curtea consideră că reclamantii au suferit un prejudiciu moral incontestabil. Ținând seama de încălcările constatate în privința acestora și pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din convenție, Curtea concluzionează că trebuie să se acorde cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral 20 000 EUR primului reclamant și 7 800 EUR celui de-al doilea și, respectiv, celui de-al treilea reclamant.

B. Cheltuieli de judecată

179. Reclamantii solicită totodată suma de 7 955 EUR, scutită de impozit (și anume 7 855 EUR pentru onorariul avocatului și 100 EUR pentru cheltuielile de secretariat, sumă care trebuie plătită direct domnului avocat Mihai) cu titlu de cheltuieli de judecată efectuate în scopul procedurii în fața Curții. Aceștia au depus un contract de asistență juridică pentru suma de 7 855 EUR.

180. Guvernul apreciază că cererea privind onorariul avocatului este excesivă și subliniază că nu a fost prezentat niciun document justificativ pentru cheltuielile de secretariat. De altfel, Guvernul se opune scutirii de la plata impozitului.

181. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În prezenta cauză, ținând seama de criteriile sus-menționate, de centralizatorul detaliat cu numărul de ore de activitate care i-a fost înaintat și de problemele ridicate de această speță, Curtea acordă reclamanților 7 955 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată, sumă care trebuie plătită direct domnului avocat Mihai.

C. Dobânzi moratorii

182. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Hotărăște* că nu a fost respectat art. 38 din convenție, întrucât Guvernul nu a prezentat toate documentele solicitate de Curte;
2. *Declară* cererea admisibilă în privința capetelor de cerere formulate de primul reclamant în temeiul art. 10 (libertatea de exprimare) și art. 6 (proces echitabil) din convenție, luate în considerare individual și coroborate cu art. 13 din convenție, precum și în privința capătului de cerere formulat de cel de al doilea și al treilea reclamant, în temeiul art. 8 din convenție ca urmare a existenței riscului de păstrare a înregistrărilor convorbirilor lor telefonice, luat în considerare individual și coroborat cu art. 13 din convenție, și inadmisibilă pentru restul capetelor de cerere;
3. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 10 din convenție în ceea ce îl privește pe primul reclamant;
4. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 6 din convenție (proces echitabil) în ceea ce îl privește pe primul reclamant;
5. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 8 din convenție în ceea ce îi privește pe al doilea și al treilea reclamant ca urmare a existenței riscului de păstrare a înregistrărilor convorbirilor lor telefonice;
6. *Hotărăște* că nu consideră necesar să se recurgă la o analiză suplimentară din perspectiva art. 13 coroborat cu art. 10 și art. 6 din convenție, în privința primului reclamant;
7. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 13 coroborat cu art. 8 din convenție, în ceea ce îi privește pe al doilea și al treilea reclamant;
8. *Hotărăște*
  - a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
    - i) 20 000 EUR (douăzeci mii euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral cauzat primului reclamant;

- ii) 7 800 EUR (șapte mii opt sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral cauzat celui de-al doilea și celui de-al treilea reclamant;
  - iii) 7 955 EUR (șapte mii nouă sute cincizeci și cinci euro) pentru cheltuielile de judecată, sumă care trebuie plătită direct domnului avocat Mihai;
- b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

9. *Respinge*, în unanimitate, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 8 ianuarie 2013, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

LUMEA JUSTITIEI.RO